Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

1998 йил 20 май чоршанба

Сотувда эркин нархда № 100 (1881)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

● *Муносабат*

ҲУҚУҚИЙ МАДАНИЯТНИ ЮКСАЛТИРИШ – ЖАМИЯТНИ ЯНГИЛАШНИНГ МУҲИМ ШАРТИДИР

Маълумки, ўтган йил 20 майда Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов республика ҳуқуқ-тартибот идоралари раҳбарлари, ҳуқуқшунос олимлар ва оммавий ахборот воситалари ходимлари билан учрашиб, халқимизнинг ҳуқуқий маданиятини ошириш, қабул қилинган қонун ва қонунчилик ҳужжатлари моҳиятини аҳолининг барча қатламларига янада чуқурроқ етказиш билан боғлиқ муҳим масалаларни кун тартибига қўйганди. Таъкидлаб айтиш керакки, ўтган бир йил ичида бу борада мамлакатимизда кенг кўламли тадбирлар амалга оширилди.

— Эркин ҳуқуқий демократик давлатни барпо этишни эзгу ният қилиб олган эканмиз, — деган эдилар Президентимиз мазкур учрашувда, — бу олий мақсадга эришишда халқнинг ҳуқуқий жиҳатдан билимли бўлиши, жамиятнинг сиёсий фаоллиги, демократик тамойилларнинг кишилар онгига теран сингиб бориши муҳим аҳамият касб этади. Бизнинг қонунларимиз одамлар онгида ана шу тушунчаларни шакллантиришга қаратилган. Айнан шу маънода халқимиз ҳуқуқий тафаккурини юксалтириш, унинг ислоҳотлар ижрочиси сифатидаги фаоллигини ошириш, эзгу мақсадларимизни қалбдан тушунишга ва қўллаб-қувватлашга эришиш — бугунги куннинг долзарб вазифасидир.

Мамлакатимиз раҳбари учрашувда фуқароларимиз ҳуқуқий маданиятини юксалтириш учун зарур бўлган устувор вазифаларга кўпчиликнинг эътиборини қаратган ва бу ишлар давлат сиёсатининг асосий йўналишларидан бири бўлиб қолишини қатъий таъкидлаган эдилар. Бунда инсон, жамият ва давлат ўртасидаги муносабатлар уйғунлигини таъминлаш ўта муҳимлиги қайд этилганди.

Учрашувдан кейин кўп ўтмай **«Ҳуқуқий тарбияни яхшилаш, аҳолининг ҳуқуқий маданияти даражасини юксалтириш, ҳуқуқшунос кадрларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш, жамоатчилик фикрини ўрганиш ишини яхшилаш ҳақида»** Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони қабул қилинди. Мазкур Фармон адолатли демократик давлат, фуқаролик жамияти барпо этаётган Ўзбекистон учун аҳоли ҳуқуқий маданиятини юксалтириш, фуқаролар сиёсий фаоллигини оширишга қаратилган бўлиб, ҳуқуқий ислоҳотлар давлат миқёсида жамиятни янгилашнинг муҳим шартларидан бирига айланганлигининг далолатидир.

Бугунга келиб мазкур Фармонга мувофиқ ташкил этилган «Ижтимоий фикр» жамоатчилик фикрини ўрганиш маркази изчил фаолият кўрсатмоқда. Ҳуқуқшунослар малакасини ошириш маркази, шунингдек, Тошкент юридик институти қошида ҳуқуқий тарғибот маърифат маркази ишлаб турибди. Айни чоғда кейинги вақтларда фуқаролар ҳуқуқий маданиятини юксалтириш борасидаги ишлар сезиларли даражада кучаймоқда. Кўплаб олий ўқув юртларининг ўқув дарсларига инсон ҳуқуқлари бўйича махсус курслар киритилди.

Сирасини айтганда, Ўзбекистонда инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини муҳофаза қилишнинг ҳуқуқий ҳамда институционал асослари мустақилликнинг дастлабки йилларидан бошлабоқ шакллантирилиб келинмоқда. Мамлакатимизда Инсон ҳуқуқлари бўйича Олий Мажлис вакили (Омбудсман) тўғрисидаги Қонун МДҲ давлатлари ичида биринчилардан бўлиб қабул қилинди. Инсон ҳуқуқлари бўйича Миллий марказ ташкил топди. Олий Мажлис қошида Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институти фаол ҳаракат қилмоқда. Бугунга келиб Ўзбекистон аҳолиси турли қатламларининг манфаатларини ифода этиши лозим бўлган кўппартияли тизим каби демократик институтлар ҳамда бошқа қатор нодавлат жамоат ташкилотларининг қарор топиши, шунингдек, оммавий ахборот воситаларининг эркин ривожланиши ҳам муҳим аҳамият касб этаяпти.

Республика Олий Мажлиси тўққизинчи сессиясида **«Жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш Миллий дастури»** қабул қилинди. Эндиликда ушбу дастурни амалга ошириш ижтимоий-сиёсий ҳаётнинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштиришда янги қадам бўлиши аниқ. Ўзбекистонда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш давлат сиёсати даражасига кўтарилгани бежиз эмас. Бунинг боиси бор, албатта.

Биринчидан, ҳар қандай мамлакатнинг ривожи бу ердаги фуқароларнинг жамиятни ислоҳ қилишда бевосита иштирокига боғлиқ. Одамларимиз жамият ва давлат ҳаёти тақдирига бефарқ қарамасдан уни демократлаштириш жараёнларида фаол иштирок этсалар, биз истаган фуқаролик жамиятини барпо этиш мумкин бўлади. Бинобарин, бу ерда ҳуқуқий маданият, ҳуқуқий билим, ҳуқуқий онг катта роль ўйнайди.

Иккинчидан, ўз ҳақ-ҳуқуқини мукаммал билган инсонгина ўз оиласи, фарзандлари, ватандошлари ҳақ-ҳуқуқини, қолаверса, Ватан мустақиллигини ҳимоя қилишга қодир бўлади.

Учинчидан, Мустақиллик — улуғ бир ҳуқуқ эканлигини инобатга олсак, инсон ҳуқуқларига ҳурмат-эҳтиромни ва уларга риоя этишни умуммиллат даражасида ривожлантиришга эришган давлатнинг истиқболи порлоқ бўлиши тайин. Биз шунчаки демократик давлат эмас, балки адолатпарвар демократик жамият қуришга интилаётган эканмиз, бу жараён узлуксиз, тадрижий тарзда ривожланиб боришини яхши тушунамиз. Биламизки, ҳатто жаҳонда ўта демократик, деб ҳисобланган ривожланган давлатларда ҳам демократик тамойилларни шакллантириш тўхтовсиз давом этмоқда.

Шу ўринда таъкидлаб қўяйлик: мустақил Ўзбекистон инсон ҳуқуқлари ва умуман демократик принципларни жорий этишда бошқа давлатлардан тўлалигинча нусха олмаяпти, балки буюк аждодларимиз амал қилган шарқона миллий ҳамда маънавий қадриятларга, ўз йўли ва ривожланиш тамойилларига асосланмоқда. Айни чоғда мамлакатимиз умумэътироф этган жаҳон демократияси қоидаларига ҳам изчил риоя қилмоқда.

Йўлбошчимиз биз юқорида тилга олган, ўтган йил май ойидаги учрашувда жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш, инсон, жамият ва давлат ўртасидаги узвийлик масаласига тўхталар эканлар, бир муқоясa келтирган эдилар: шамол бақувват илдизли дарахтнинг юқори қисмини кучли силкитади, ўрта қисми енгил силкинади, дарахт асосий танасига эса шамол таъсири сезилмайди. Худди шунингдек, агарки давлат миқёсида қонунлар, фармон ва қарорлар қабул қилинса, бу ҳужжатлар тепадан ўрта бўғинга — жамиятга етиб келади, бундан жамият дарахт ўрта қисми сингари енгил силкинади. Бироқ, бу қонунлар, қарорлар учинчи асосий бўғин — оддий фуқароларга баъзан тўлалигича етиб бормайди.

Эндиги вазифа эса айнан шу уч субъектнинг узвий равишда тўлақонли фаолият кўрсатишини таъминлашдир. Шундай қилсаккина, юртбошимиз таъкидлаганларидек, энг эзгу ниятимиз — ҳуқуқий демократик жамият қуриш, келажак авлодларга озод ва обод Ватан қолдиришдек, олийжаноб мақсадларимизга эришишимиз тайин.

Аслиддин БОЛИЕВ.

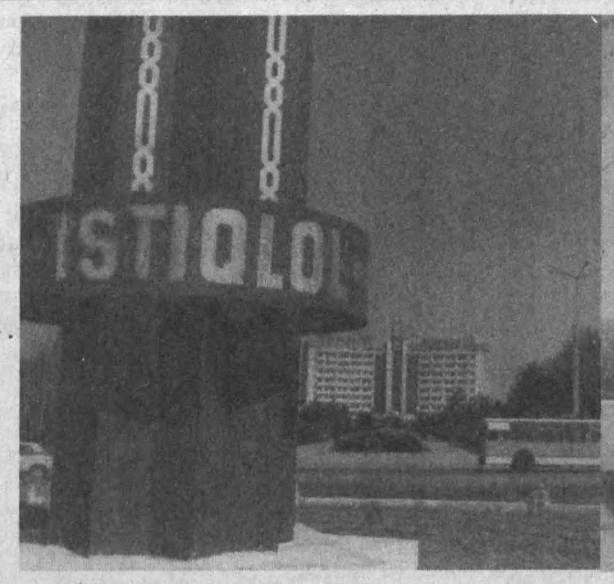

Бизнинг давримизда бировни нима биландир ҳайратлантириш осон эмас. Аммо Жиззах вилояти марказида троллейбус линияси иккинчи навбатининг тез фурсатда ишга туширилишидан, ҳарқалай, ҳайратланса арзийди.

Биринчи линия ўтган йили Мустақиллик байрами арафасида ишга туширилган эди. 8 километрлик бу маршрут микротуманлардан бирини шаҳар маркази билан боғлайди. Иккинчи линия электр симлари эса троллейбусларни олти километрлик масофадан шаҳарга етаклаб келади.

Суратларда: янги троллейбус ва янги линия.
Б. ТЎРАЕВ (ЎзА) олган суратлар.

КУН ТАРТИБИДА – САРМОЯЛАР САМАРАДОРЛИГИ

Республика Вазирлар Маҳкамасида давлат корхоналари негизида тузилган акциядорлик жамиятларига инвестицияларни жалб этишга бағишланган семинар-кенгаш ўтказилди.

Семинар-кенгаш қатнашчилари Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Фонд бозорини янада ривожлантириш ҳамда давлат мулки негизида ташкил этилган акциядорлик жамиятларини қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги шу йил эълон қилинган Фармони ҳамда бу борадаги ҳукумат қарорларини ҳаётга татбиқ этиш борасида олиб борилаётган ишларни атрофлича муҳокама этдилар.

Семинарда хусусийлаштирилган корхоналар акцияларини дастлабки сотишда инвесторларни топиш ва улар маблағини жалб этиш, иқтисодиётимизда фаолият кўрсатаётган корхоналарни, айниқса, чет эл инвесторларини Ўзбекистон қимматли қоғозлар бозорига жалб қилишни жадаллаштириш, эмитентларга ахборот, аудит-маслаҳат ва ҳуқуқий хизматлар кўрсатиш билан боғлиқ қатор масалалар юзасидан тажрибалар умумлаштирилди ва тегишли тавсиялар берилди.

Семинар қатнашчилари амалий ишда зарур бўладиган меъёрий ҳужжатлар ва кўргазмали қўлланмалар олдилар.

Семинар ишида Давлат мулкини бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитаси, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, “Ўзпахтасаноатсотиш”, “Ўздонмаҳсулот” уюшмалари раҳбарлари, “Пахтабанк”, “Ғаллабанк” акциядорлик тижорат банклари ва хусусийлаштирилган акциядорлик жамиятларининг раислари ҳамда бир қатор республика ва вилоятлар идора ва ташкилотларининг раҳбарлари иштирок этди.

Йиғилишда Бош вазир ўринбосари, Давлат мулкини бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитаси раиси В. Чжен нутқ сўзлади.

(ЎзА)

МОЛИЯ-ИҚТИСОД ТИЗИМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШГА БАҒИШЛАНДИ

Мамлакатимизда бозор муносабатлари шаклланмоқда. Эскича қарашлар, эскича иш усуллари ўрнини янги, бозор иқтисодиётига асосланган бошқарув тизимлари эгаллаяпти. Бу эса ўз навбатида замон талабига жавоб берадиган ҳар томонлама билимли ва тадбиркор мутахассислар тайёрлаш ва қайта тайёрлашни тақозо этади. Тошкент Молия институтида республика молия-иқтисод тизимини такомиллаштиришга бағишланган ўқув-услубий конференцияда шу ҳақда гап борди.

Анжуманни Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг биринчи ўринбосари Р. Холмуродов бошқарди. Тошкент молия институти ректори М. Шарифхўжаев, Тошкент иқтисодиёт университети ректори С. Ғуломов, республика Марказий банки бошқаруви раисининг ўринбосари А. Қодиров ва бошқалар сўзга чиқиб, мамлакатимизда молия, банк, солиқ тизимини такомиллаштириш, Таълим тўғрисидаги Қонун ва Кадрлар тайёрлаш бўйича Миллий дастур асосида етук мутахассисларни тайёрлаш масалаларига тўхталдилар.

(ЎзА)

“ЎЗБЕКИСТОННИНГ УСТЮРТ МИНТАҚАСИ НЕФТЬ-ГАЗ САЛОҲИЯТИНИ ЎЗЛАШТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ” ХАЛҚАРО КОНФЕРЕНЦИЯСИ ИШТИРОКЧИЛАРИГА ТАБРИКНОМА

Муҳтарам конференция иштирокчилари!

Сизларни меҳмондўст Ўзбекистон диёрида самимий қутлайман. Тошкентда ҳамда Ўзбекистоннинг бошқа шаҳарларида халқаро анжуманларни ўтказиб, уларда турли соҳалардаги амалий ҳамкорлик масалаларини манфаатдорлик билан муҳокама қилиш яхши анъана бўлиб қолди.

Юртимиздаги барқарор вазият ва тотувлик, республиканинг ер ости бойликлари, юксак илмий-техникавий салоҳият ва ишлаб чиқариш тажрибаси нефть ва газ тармоғини бундан буён ҳам жадал ривожлантириш, Ўзбекистоннинг энергетика соҳасидаги мустақиллигини мустаҳкамлаш ҳамда иқтисодиётнинг янги илғор тармоқларини ривожлантириш учун янги-янги имконият ва истиқболларни очиб бермоқда.

Мустақиллик йилларида инвестиция ва тузилмалар сиёсатининг амалга оширилиши тармоқни янгилаш, уни техникавий жиҳатдан қайта жиҳозлантириш, конларни ишга туширишни жадаллаштиришга, углеводородли хомашё қазиб олиш ҳажмини кўпайтиришга қаратилди.

Ўта қисқа муддат ичида Бухоро нефтни қайта ишлаш заводи, Кўкдумалоқ конидаги ноёб газ компрессор станцияси ишга туширилди. АҚШ, Япониянинг йирик компаниялари ва халқаро молия ташкилотлари билан ҳамкорликда Шўртан газ-кимё мажмуини қуриш, Фарғона нефтни қайта ишлаш заводини қайта қуришга доир инвестиция лойиҳалари амалга оширилмоқда.

Ўзбекистонда инвестициялар, жумладан, хорижий инвестицияларни жалб этишни рағбатлантирувчи ҳуқуқий асос барпо этилгани, республиканинг устувор лойиҳаларига ётқизилган сармоя кафолати ва ҳимояси қонун билан таъминланганини яна бир бор таъкидлаб ўтмоқчиман.

Азиз дўстлар!

“Ўзбекистоннинг Устюрт минтақаси нефть-газ салоҳиятини ўзлаштириш истиқболлари” халқаро конференцияси ўзаро фойдали ҳамкорликни янада ривожлантириш ҳамда Ўзбекистоннинг халқаро иқтисодий ҳамжамиятга интеграциялашувини тезлаштиришга янги омил бахш этишига аминман.

Конференция иштирокчиларига ўз олдиларига қўйилган вазифаларни амалга оширишларида муваффақият тилашга ижозат бергайсиз.

Ислом КАРИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти.

Ишга солинмаган имконият кўп

Пойтахтдаги “Интерконтинентал” меҳмонхонасида савдо-иқтисодий ҳамда илмий-техникавий ҳамкорлик бўйича Ўзбекистон — Словакия комиссиясининг мажлиси бўлиб ўтди.

Унда Ўзбекистон билан Словакия ўртасида савдо-иқтисодий ҳамда илмий-техникавий алоқаларнинг бугунги аҳволи, истиқболдаги режалар, савдо ва сармояларни молиявий таъминлаш, транспорт, қишлоқ хўжалиги, банк, сайёҳлик ва тиббиёт соҳасидаги ўзаро ҳамкорликни ривожлантириш билан боғлиқ масалалар муҳокама этилди.

Комиссия мажлисини Ўзбекистон ташқи иқтисодий алоқалар вазирининг ўринбосари З. Исломов очди ва мамлакатимизда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар, республикамизда хорижий сармоядорлар учун яратилган қулайликлар ҳақида гапирди.

Словакия Республикаси иқтисод вазирининг ўринбосари Д. Гутян ўзаро ҳамкорликни янада ривожлантириш ҳар икки мамлакат учун ҳам бирдек манфаатли эканини таъкидлади.

Комиссия мажлисида Ўзбекистон ва Словакия Республикаларининг иқтисодий ривожланиш суръатлари, икки мамлакат ўртасидаги алоқаларни янада ривожлантириш ҳақида атрофлича сўз борди. Икки мамлакат ўртасидаги ҳамкорлик алоқаларининг бугунги ҳолатига назар ташлайдиган бўлсак, ҳали тўла ишга солинмаган кўпгина имкониятлар мавжуд экани аён бўлади. Мажлисда шу фикр алоҳида таъкидланди. Айни пайтда мамлакатимизда словакиялик ҳамкорлар билан ташкил қилинган бир неча қўшма корхона фаолият кўрсатмоқда. Ўзбекистоннинг Словакияга экспорти механик асбоб-ускуналар, ноорганик кимё ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотларидан иборат. Словакия эса мамлакатимизга асосан тиббий техника ва дори-дармон, пойабзал ва бошқа маҳсулотларни экспорт қилади.

Мажлис иштирокчилари ўзаро алоқалар кўламини янада кенгайтириш, мавжуд имкониятлардан самарали фойдаланиш билан боғлиқ масалалар юзасидан ўзаро фикр алмашди.

(ЎзА)

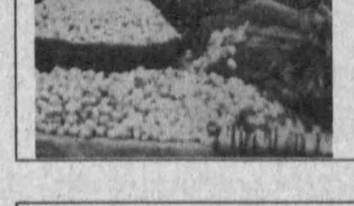

Пиллакорлар зафар қучди

Усмон Юсупов тумани «Кумуш тола» ижодкорлари давлатга 17 минг 120 кг пилла топшириб, йиллик режани бажаришди, — деб хабар қилади тумандаги «Истиқболли йўл» газетаси муҳаррири Ҳамид Пиримқулов. — Туман пиллакорлари барча имкониятларни ҳисобга олиб, умумий хирмонни 20 минг килограммга етказишга аҳд қилишди.

Туман меҳнаткашларининг зафарига «Миришкор», «Денов» пайчилик хўжаликлари ҳамда «Янгиобод» ва Рўзимат Ғойибов номли хўжалик пиллакорлари катта улуш қўшдилар. Гулбиби Қориева, Авазхол Шодмонова, Гулнора Турсунова, Матлуба Тўхтаева, Ойсара Ғуломова, Гулхия Усмонова бошлиқ звеноларда ҳар қути ипак қуртидан 90-110 килограммгача хомашё олишга эришилди.

Туманда пилла териш ва топшириш давом этмоқда.

Ўз мухбиримиз.

ҒАЛЛА-98

ДЕҲҚОНКИ ДОНА СОЧАР...

Минора солган — минора бўйи чуқур қазир. Деҳқон ҳам бир кафт буғдойни бир пуд қилгунига қадар не бир кунларни бошидан кечирмайди, кўнглига шубҳа-ю, гумонлар уя қурмайди, дейсиз. Кузнинг инжиқ кунларини, қишнинг қаҳратон ҳафталарини, баҳорнинг қуёшли сонияларини бармоқ букиб санайди у. Уруғи ниш отиб туп ёйганда ҳам тинчимайди. Бир товуққа ҳам дон керак, ҳам сув керак. Ўтоқ қилиб бўлиши билан ўғит ташишга киришади. Ўғит сепилгач, қулоқнинг бошига югуради. Бир текис унган майсаларга қараб бир қувонса, кўкдаги қора булутларга боқиб, ғазабланади: «Осмоннинг ҳам супраси очилиб қолди».

Сайхун бўйида яшовчи деҳқонлар билан суҳбатлашар эканман, уларнинг бу йилги хатти-ҳаракатларидан ана шундай безовталикни туйдим. Гарчанд буғдойзорлар серавж ўсаётган, сербошоқ бўлаётган эрсада, уларнинг кўнглида бир куйинчаклик, тилида бир калом зоҳир: «Даладагисимас, хирмондагиси ҳисоб».

Тил билан тикан тортиб бўлмас. Шунга қарамасдан мен ҳам кўпчилик қатори уларга тасалли бердим. Енгил шабадада оҳиста тебранаётган сербошоқ ғаллазорлар, насиб қилса, мўл ҳосил беражаклигини айтдим.

— Бизнинг чамамиз ҳам чакки эмас, — дейди Сирдарё туманидаги «Синдоробод» хўжалиги раиси Саидазим Синдоров. — Мавжуд 811 гектардаги ғаллазорларимиз уч марта сувдан чиқди. Маҳаллий ва минерал ўғитлар билан етарлича тўйинтирилди. Ёмғир сувларига қарамасдан, тўртинчи суғоришни ҳам бошлаб юбордик.

— Ғаллазорларнинг бўй-бастига қарағанда, дастлабки тараддуд кузда кўрилганга ўхшайди.

— Сентябрь ойидаёқ ерга уруғ тушди. Ноябрнинг бошларида экиш ишлари туғалланди.

— Қайси навдан экдингизлар?

— Бу йил «скифянка» сепилди, ўтган йили «юна» экилганди. Умуман, нав масаласи бўйича кўп гап бўлаяпти. Селекционерларимиз ҳам бир куни бизни тушунадиган пайтлар етиб келар. Негаки, ҳар бир касб эгаси ўз ишининг қадрига етиши керак. Бобомдан эшитганларим бор, лалми ердан 55 центнердан ғалла ҳосили олишган. Уруш йилларида бобом томорқасидан 50 қоп макка олади. 25 қопини ҳарбий комиссариятта топширади. Ўша йили қиш қаттиқ келиб, қаҳатчилик бошланган. Бир куни қўшниси бобомнинг олдига келади.

— Озроқ макка бериб турсангиз, болаларим оч қолди, мана пули.

Қўшничилик. Бобом пулини олмасдан, бир халта макка беради. Озроқ муддат ўтиб, у яна қайтиб келади ва тағин бир халта макка олиб кетади. Бир ой ўтгач, қўшни учинчи бор бобомнинг олдига макка сўраб келади. Шунда бобом ундан сўрайди.

— Берган маккаларимнинг қанчасини уруғликка олиб қўйдингиз?

— Опқўйганим йўқ. Ана есангиз гўшт, ана мой, лекин макка беринг.

— Сиз уруғнинг қадрига етмас экансиз, сиздан ҳеч қачон деҳқон чиқмайди.

Бобом шундай деб, ранжиб, қўшнини жўнатиб юборган эканлар.

Демоқчиманки, уруғнинг ҳам қадрига етиш керак. Ўтган йили «юна»ни ҳам кам деганда 80 центнердан ҳосил беради, дейишганди, афсуски эллик фоиз ҳам ҳосил ололмадик.

— Нега?

— Э, ука, деҳқончиликнинг билдими бўлмас экан. Ғаллазорларга боқиб қувонган эдик. Аммо оқ булут деган бир балоси келиб, бошоқларни уриб кетди.

— Оқ булут ҳақида мен ҳам деҳқонлардан эшитдим. Айтишларича, у бошоқлаган ғалланинг устки қисмини пуч қилиб ташлар экан. Аммо ота-боболаримиз табиат инжиқликларини табиий усуллар билан енгишган. Масалан, қаттиқ совуқ бўлса, токларни совуқ урмасин учун тутатқи тутатишган. Ёки ёнғоқ ҳосил бермаса, болта олиб чопиб ташлайман, деб унинг «кўзи»ни қўрқитишган. Натижада, у келгуси йили яхши ҳосил берган. Айни шу усулни мен грузин ёзувчиси Нодар Думбадзенинг «Ҳазарула» ҳикоясида ҳам ўқиганман.

— Бу бор гап. Боболаримизнинг бу хилдаги усулларини мен ҳам эшитганман, ҳатто амалда кўрганман ҳам. Аммо оқ булут балоси ҳақида ҳеч эшитмаган эканман. Эҳтимол, бунинг ҳам бир чора-тадбири чиқиб қолар.

— Бу йил навнинг нотозалиги ҳақида ҳам гап бўлди. Айрим хўжалик ғаллазорларида бегона ўтлардан ташқари рапс, перко ўсимликлари ҳам пайдо бўлиб қолди, деган гаплар юрибди.

— Бизнинг ҳам 10-15 гектарлик майдонимизда перко униб чиққани рост. Чунки бизда ҳеч қачон перко экилмаган. Демак, уруғликка аралашиб қолган бўлиши мумкин. Аслида, унинг ўроққа ҳеч қандай таъсири йўқ, бироқ уруғи тушиб қолса, далани ифлослантириб юборади. Тўғри, биз далани тез фурсатда перкодан тозалаб ташладик. Бироқ таёқнинг иккинчи томони ҳам бор. Ишчи далада меҳнат қилгач, унга, албатта, иш ҳақи ёзилади. Иш ҳақи эса умумий таннархнинг ошишига сабаб бўлади. Ортиқча меҳнат, ортиқча харж ва пировард натижага салбий таъсир — ким ҳам хоҳлайди буни. Ҳозир бизда барча ғаллазорлар пудратчиларники. Айниқса, Қўчқор Рисбеков, Карим Чилибоев, Зокир Синдоров, Ғофир Ҳусанов, Пўлат Исаев каби пудратчилар йиғим-теримга ҳозирданоқ тайёр туришибди.

— Дарвоқе, ўтган ҳафтада Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлигида ғалла ўрим-йиғимига тайёргарлик масаласига бағишланган кенгаш бўлиб ўтди. Унда вилоят ҳокими муовинлари, шу соҳа мутахассислари ўрим-йиғимни 25 иш кунида туғаллаш мумкинлиги ҳақида гапиришди.

— Насиб қилса, биз 5 июндан ўроққа тушамиз. Хўжалигимизда «списать» қилинган 2 та комбайн бор эди. Керакли эҳтиёт қисмлар сотиб олдик ва ҳар иккаласини тўла таъмирлаб чиқдик. Ҳозир улар «эгарланган отдай» турибди. Мана бу иккита шоли комбайнини эса, — у кўзи билан таъмирланаётган «Енисей»ларга имо қилди, — 20 майгача оёққа қўямиз. Тумандагилар битта «Кейс» ваъда қилишаяпти. Хомчўтларимиз бўйича, ўрим-йиғим 15 кунда туғалланади. Хирмонларимиз ҳам ғалла қабул қилиб олишга тайёр. Тарозилар стандартдан ўтказилиб, муҳрлаб қўйилган. Бизда айрим хўжаликларга ўхшаб, дон тўғридан-тўғри туманга топширилмайди. Ўзимизнинг дон тозалаш агрегатларимиз бор. Ғалла хирмоннинг ўзида сортланади, пуч буғдойлар, чиқиндилар хўжаликнинг ўзида қолади ва ем сифатида ишлатилади. Қолаверса, давлатга сифатли буғдой топширамиз. Комбайнчиларга этиклар тарқатилди, ўрим-йиғимни тўхтатмаслик учун уларга даланинг ўзида иссиқ овқат етказиб бериш ҳам ташкил қилинмоқда. Муҳими, ўша кунларга етиб олсак, бошоқни учириб қўймасак бўлди.

— Бошоқ учди, деганингиз нимаси?

— Ғалла пишгандан сўнг бошоқ қота бошлайди. Бошоқ ҳаддан ташқари қотиб кетса, мўрт бўлиб қолади. Комбайн сал тегиши билан бошоқ учиб кетади ва нобудгарчилик бошланади. Буни деҳқонларимиз яхши тушунади. Насиб қилса, бунга йўл қўймаймиз.

Сайхун соҳилларидан қайтар эканман, Мир Алишер бобомиз «Деҳқонки дона сочар, бу била ул эл ризқ йўлин очар» деганлари ёдимга тушди. Биз суҳбатлашган деҳқонлар, хўжалик мутахассисларининг бетиним меҳнати, елиб-югуришлари замирида элу юртимизнинг ризқ-насибаси ётибди. Ҳадемай у хирмон-хирмон бўлиб уйилади, кўзни яшнатиб, дилни қувонтиради. Келажаги порлоқ ҳур диёримизнинг иқтисодий таянчига, суянчига айланади.

Эсиргап БОЛИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Ўзбекистон Республикасининг

ҚОНУНИ

Чет эл инвестициялари тўғрисида

1-модда. Қонуннинг мақсад ва вазифалари

Ушбу Қонун Ўзбекистон Республикаси ҳудудида чет эл инвестициялари амалга оширилишининг ҳуқуқий асослари ва тартибини белгилаб беради.

Ушбу Қонуннинг асосий вазифалари:

чет эл инвестициялари кириб келишини рағбатлантириш йўли билан Ўзбекистон Республикаси иқтисодиётини ривожлантириш ва унинг жаҳон иқтисодий тизимига қўшилишига кўмаклашишдан;

чет элнинг молиявий, моддий, интеллектуал ва бошқа ресурсларини, замонавий хорижий технологияларни ва бошқарув тажрибасини жалб этиш ҳамда улардан оқилона фойдаланишдан иборат.

2-модда. Чет эл инвестициялари тўғрисидаги қонун ҳужжатлари

Чет эл инвестициялари тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ушбу Қонун, «Чет эллик инвесторлар ҳуқуқларининг кафолатлари ва уларни ҳимоя қилиш чоралари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни, бошқа қонун ҳужжатларидан иборат.

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида чет эл инвестициялари тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилганидан ўзгача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

3-модда. Чет эл инвестициялари

Чет эллик инвесторлар асосан даромад (фойда) олиш мақсадида тадбиркорлик фаолияти ва қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа турдаги фаолият объектларига қўшадиган барча турдаги моддий ва номоддий бойликлар ва уларга доир ҳуқуқлар, шу жумладан интеллектуал мулкка доир ҳуқуқлар, шунингдек чет эл инвестицияларидан олинган ҳар қандай даромад Ўзбекистон Республикаси ҳудудида чет эл инвестициялари деб эътироф этилади.

Ушбу Қонунда тадбиркорлик фаолияти ва бошқа турдаги фаолият объектларига чет эллик инвесторлар томонидан реинвестиция тариқасида қўшиладиган даромад деганда Ўзбекистон Республикасида инвестициялашдан олинган ҳар қандай маблағ, шу жумладан фойда, фоизлар, дивидендлар, роялти, лицензия ва комиссион мукофотлар, техникавий ёрдам, техник хизмат кўрсатиш учун тўловлар ва бошқа шаклдаги мукофот пуллари тушунилади.

4-модда. Чет эллик инвесторлар

Ўзбекистон Республикасида чет эллик инвесторлар қуйидагилар бўлиши мумкин:

чет эл давлатлари, чет эл давлатларининг маъмурий ёки ҳудудий органлари;

давлатлараро битимлар ёки бошқа шартномаларга мувофиқ ташкил топган ёки халқаро оммавий ҳуқуқ субъектлари бўлган халқаро ташкилотлар;

чет эл давлатларининг қонун ҳужжатларига мувофиқ ташкил топган ва фаолият кўрсатиб келаётган юридик шахслар, бошқа ҳар қандай ширкатлар, ташкилотлар ёки уюшмалар;

чет эл давлати фуқаролари бўлмиш жисмоний шахслар, фуқаролиги бўлмаган шахслар ва чет элларда доимий яшайдиган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари.

5-модда. Чет эл инвестицияларини амалга ошириш шакллари

Чет эллик инвесторлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида инвестицияларни қуйидаги йўллар билан амалга оширишлари мумкин:

Ўзбекистон Республикасининг юридик ва (ёки) жисмоний шахслари билан биргаликда ташкил этилган хўжалик жамиятлари ва ширкатларининг, банклар, суғурта ташкилотлари ва бошқа корхоналарнинг устав жамғармаларида ва бошқа мол-мулкида улуш қўшиб қатнашиш;

чет эллик инвесторларга тўлиқ қарашли бўлган хўжалик жамиятлари ва ширкатларини, банклар, суғурта ташкилотлари ва бошқа корхоналарни барпо этиш ва ривожлантириш;

мол-мулк, акциялар ва бошқа қимматли қоғозларни, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси резидентлари томонидан эмиссия қилинган қарз мажбуриятларини сотиб олиш;

интеллектуал мулкка, шу жумладан муаллифлик ҳуқуқлари, патентлар, товар белгилари, фойдали моделлар, саноат намуналари, фирма номлари ва ноу-хауга, шунингдек ишчанлик нуфузига (гудвиллга) ҳуқуқлар киритиш;

концессиялар, шу жумладан табиий ресурсларни қидириш, ишлаб чиқиш, қазиб олиш ёки улардан фойдаланишга бўлган концессиялар олиш;

савдо ва хизмат кўрсатиш соҳалари объектларига, турар жой биноларига улар жойлашган ер участкалари билан биргаликда мулк ҳуқуқини, шунингдек ерга эгалик қилиш ва ундан фойдаланиш (шу жумладан ижара асосида фойдаланиш) ҳамда табиий ресурсларга эгалик қилиш ва улардан фойдаланиш ҳуқуқларини сотиб олиш орқали.

Чет эллик инвесторлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида инвестицияларни амалдаги қонун ҳужжатларига зид бўлмаган бошқа шаклларда ҳам амалга оширишлари мумкин.

Чет эл инвестициялари бирламчи ёки такроран амалга оширилаётган шаклларининг ўзгартирилиши уларнинг инвестиция сифатидаги моҳияти ўзгаришига олиб келмайди.

6-модда. Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар

Чет эллик инвесторлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар ташкил этишлари ҳамда Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари билан ўзларига берилган барча ҳуқуқлар, кафолатлар ва имтиёзлардан фойдаланишлари мумкин.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар деганда акцияларининг (улушлари, пайларининг) ёки устав жамғармасининг камида ўттиз фоизини чет эл инвестициялари ташкил этадиган корхоналар тушунилади. Улар Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига зид келмайдиган ҳар қандай ташкилий-ҳуқуқий шаклларда фаолият кўрсатадилар. Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхона қатнашчиларидан бири ушбу Қонун 4-моддасининг иккинчи, учинчи ёки тўртинчи хатбошиларида кўрсатилган чет эллик инвестор бўлиши шарт.

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхона уни таъсис этиш йўли билан ёки илгари чет эл инвестициялари иштирокисиз таъсис этилган корхонада иштирок этиш улушини (пайини, акцияларини) ёхуд бундай корхонани бутунлай, шу жумладан хусусийлаштириш жараёнида чет эллик инвестор томонидан сотиб олиниши натижасида ташкил этилиши мумкин.

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхона давлат рўйхатига олинган пайтдан эътиборан юридик шахс ҳуқуқига эга бўлади. Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар ташкил этиш ва уларни давлат рўйхатига олиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

7-модда. Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналарнинг шўъба корхоналари, филиаллари ва ваколатхоналари

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхона Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларининг талабларига риоя этган ҳолда Ўзбекистон Республикаси ҳудудида юридик шахс ҳуқуқига эга бўлган шўъба корхоналар, филиаллар, шунингдек юридик шахс бўлмаган ваколатхоналар ва бошқа алоҳида бўлинмалар ташкил этиши мумкин.

Ўзбекистон Республикасидан ташқарида чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналарнинг шўъба корхоналари, филиаллари, ваколатхоналари ва бошқа алоҳида бўлинмалари ташкил этилиши мумкин.

8-модда. Корхоналарнинг хўжалик бирлашмалари

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар ихтиёрий равишда Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудида уюшмалар, концернлар, корпорациялар, консорциумлар ва бошқа хўжалик бирлашмалари ташкил этиши, амал қилиб турган бирлашмалар таркибига тўла ҳуқуқли аъзо сифатида кириши мумкин.

9-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги чет эл инвестициялари учун ҳуқуқий режим

Давлат Ўзбекистон Республикаси ҳудудида чет эллик инвесторлар инвестиция фаолиятини амалга оширишлари чоғида уларнинг барча ҳуқуқларини кафолатлайди ва ҳимоя қилади.

Чет эллик инвесторлар ва чет эл инвестициялари учун адолатли ва тенг ҳуқуқли режим, уларнинг тўлиқ ва доимий ҳимояси ҳамда хавфсизлиги таъминланади. Бундай режим Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида белгилаб қўйилган режимга қараганда ноқулайроқ бўлиши мумкин эмас.

Чет эл инвестицияларининг ҳуқуқий режими Ўзбекистон Республикаси юридик ва жисмоний шахслари томонидан амалга оширилаётган инвестицияларнинг тегишли режимига қараганда ноқулайроқ бўлиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида халқаро ҳуқуқнинг умум эътироф этилган нормаларига мувофиқ Ўзбекистон Республикасининг миллий хавфсизлиги манфаатларини ҳимоя этиш мақсадида иқтисодиёт ва фаолиятнинг муайян соҳаларида чет эл инвестициялари учун чеклашлар ёки тақиқ назарда тутилган бўлиши мумкин.

Чет эллик инвесторларнинг Ўзбекистон Республикаси қонунлари билан кафолатланган ҳуқуқлари ва манфаатлари бузилганда уларни тиклаш Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатлари, шу жумладан халқаро шартномалари билан тартибга солинади.

10-модда. Чет эллик инвесторларнинг ҳуқуқлари

Чет эллик инвестор халқаро ҳуқуқ принциплари ва Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларига мувофиқ қуйидаги ҳуқуқларга эга:

инвестициялашни амалга оширишнинг ҳажмлари, турлари ва йўналишларини мустақил белгилаш;

инвестиция фаолиятини амалга ошириш учун юридик ва жисмоний шахслар билан шартномалар тузиш;

ўзининг инвестицияларига ва инвестиция фаолиятининг натижаларига эгалик қилиш, улардан фойдаланиш ва уларни тасарруф этиш. Чет эллик инвесторнинг қарорига биноан инвестицияларга, уларнинг натижаларига эгалик қилиш, улардан фойдаланиш, уларни тасарруф этиш ҳуқуқлари Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда бошқа юридик ва жисмоний шахсларга берилиши мумкин. Ҳуқуқлар бошқа шахсга берилганда тарафларнинг ўзаро муносабатлари шартномалар асосида тартибга солинади;

Ўзбекистон Республикасидаги инвестиция фаолияти натижасида олинган ўзига қарашли ихтиролар, фойдали моделлар ва саноат намуналарини чет элларда ва Ўзбекистон Республикасида патентлаштириш тўғрисида мустақил равишда қарор қабул қилиш;

инвестиция фаолияти натижасида олинган даромадни мустақил ва эркин тасарруф этиш (шу жумладан уни монеликсиз репатриация қилиш);

Ўзбекистон Республикасига кредитлар ва қарзлар тариқасида пул маблағлари жалб этиш;

ўз ҳисобварағидаги миллий валюта маблағларидан ички валюта бозорида чет эл валютасини сотиб олиш учун фойдаланиш;

қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда ва шартларда ер участкаларига доир ҳуқуқларни сотиб олиш;

Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларига мувофиқ, ўзига мулк ҳуқуқи асосида қарашли бўлган мол-мулк ва ҳар қандай мулкий ҳуқуқлардан зиммага олган мажбуриятларнинг, шу жумладан қарз маблағларини жалб этишга қаратилган мажбуриятларнинг барча турлари бўйича таъмин сифатида фойдаланиш;

ўз инвестициялари ва бошқа активлари реквизиция қилинган тақдирда мутаносиб равишда товон олиш;

давлат бошқарув органларининг, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг ҳамда улар мансабдор шахсларининг ғайриқонуний ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) ҳамда қарорлари натижасида етказилган зарарларни ундириш.

Чет эллик инвестор Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа ҳуқуқларга ҳам эгадир.

11-модда. Чет эллик инвесторларнинг мажбуриятлари

Чет эллик инвесторлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида инвестиция фаолиятини амалга оширганда:

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонун ҳужжатларига риоя этишлари;

Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларига мувофиқ солиқлар ва бошқа тўловлар тўлашлари;

инвестициялаш муносабати билан ўз зиммаларига олган шартнома мажбуриятлари бўйича жавоб беришлари;

инвестиция лойиҳаларида Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларидан келиб чиқадиган санитария-гигиена, экологияга оид ва бошқа талабларга риоя этилганлиги хусусида экспертиза хулосасини олишлари;

ўз рақобатчиларига нисбатан қўшимча имтиёзлар ва афзалликлар олиш мақсадида инвестиция фаолияти бўйича шерикларига ёки давлат бошқарув органлари ва маҳаллий давлат ҳокимияти органларига бевосита ва (ёки) билвосита ноқонуний таъсир ўтказишнинг ҳар қандай шаклларидан ўзларини тийишлари шарт.

Чет эллик инвестор Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларига риоя этмаганлик учун умумий асосларда жавобгар бўлади ҳамда ўзига мулк ҳуқуқи асосида қарашли бўлган, Ўзбекистон Республикасининг қонунларига мувофиқ ундириш қаратилиши мумкин бўлган ўзининг мол-мулки билан жавоб беради.

12-модда. Чет эллик инвесторларнинг хўжалик фаолияти

Чет эллик инвесторларнинг хўжалик фаолияти, шу жумладан чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар, уларнинг шўъба корхоналари, филиаллари ва бошқа тузилмаларини, шунингдек хўжалик уюшмалари ва бирлашмаларини ташкил этиш, сотиш, қайта ташкил этиш ёки тугатиш, чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналарнинг фондларини шакллантириш, ижара шартномалари ва бошқа шартномаларини тузиш бўйича фаолияти Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатлари билан тартибга солинади.

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига мувофиқ, солиқлар ва бошқа тўловларни, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси фуқаролари ҳисобланувчи ўз ходимлари учун ижтимоий суғурта ва ижтимоий таъминот бўйича тўловларни амалга оширади.

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналарнинг чет эл валютасидаги барча харажатлари уларнинг ўз валюта тушумлари ҳисобига, шунингдек чет эл валютасини олишнинг Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида рухсат этилган бошқа манбалари ҳисобига таъминланиши лозим. Уларнинг валютада ўзини ўзи қоплаши тузиладиган консорциумлар, бирлашмалар ва бошқа ташкилий тузилмалар доирасида ҳам таъминланиши мумкин.

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатлари талабларига риоя этган ҳолда экспорт-импорт операцияларини мустақил равишда амалга оширадилар. Ўзлари ишлаб чиқарган маҳсулотни экспорт қилганларида бундай маҳсулот лицензияланмайди ва квоталанмайди.

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига мувофиқ ўз ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун маҳсулотни лицензиясиз импорт қилишга ҳақли. Экспортга чиқариладиган ўзининг ишлаб чиқарган маҳсулотини ва корхоналар томонидан ўз эҳтиёжлари учун импорт қилинадиган маҳсулотни аниқлаш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Чет эллик инвесторлар Ўзбекистон Республикасига ўз ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун, шунингдек чет эллик инвесторларнинг ва чет эллик инвесторлар билан тузилган меҳнат шартномаларига мувофиқ Ўзбекистон Республикасида турган чет давлатлар фуқароларининг шахсий эҳтиёжлари учун олиб кириладиган мол-мулкдан бож тўлови олинмайди.

Чет эллик инвесторларга ҳамда чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналарга тегишли, уларнинг инвестициялари сифатида қўшиладиган ихтироларни патентлаш ва саноат намуналарини жорий этиш Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар корхона фондлари рўйхатини, уларни вужудга келтириш ва улардан фойдаланиш тартибини мустақил равишда белгилайди.

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар ходимларининг меҳнат муносабатлари Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари билан тартибга солинади.

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхона ходимларини ижтимоий суғурта қилиш ва ижтимоий таъминлаш (чет эллик ходимларни ижтимоий суғурта қилиш ва таъминлаш бундан мустасно) Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари билан тартибга солинади.

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда ва шартларда ер участкалари сотиб олишлари мумкин.

Иморатлар ва иншоотларга бўлган мулк ҳуқуқи бошқага ўтаётганда Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ва шартларда шу объектлар билан биргаликда ер участкасидан фойдаланиш ҳуқуқи ҳам ўтади.

Чет эллик инвесторларга мол-мулкни ижарага бериб қўйиш ижарага берувчи томонидан шартномалар асосида ва қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга оширилади.

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ҳисоб-китобни ва ҳисоботни амалга оширадилар. Улар бухгалтерия дафтарлари ва ёзувларини Ўзбекистон Республикасининг миллий валютасида, шунингдек, ўз хоҳишларига кўра, эркин айрбошланадиган валютада юритадилар.

13-модда. Концессия шартномалари

Чет эллик инвесторларга табиий ресурсларни қидириш, қазиб олиш ва улардан фойдаланиш ҳамда бошқа хўжалик фаолиятини юритиш учун концессиялар бериш чет эллик инвесторлар Ўзбекистон Республикаси давлат бошқарувининг ваколатли органлари билан қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда тузадиган концессия шартномалари асосида амалга оширилади.

Концессияларга, агар улар Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бўлса ва тузиладиган концессия шартномаларининг мақсадларига жавоб берса, фаолиятнинг барча соҳалари ва турларида йўл қўйилади.

14-модда. Чет эллик ходимларни жалб этиш

Чет эллик инвесторлар ва чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар, Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига мувофиқ, ҳар қандай чет давлат фуқаролари билан ва Ўзбекистон Республикасидан ташқарида яшовчи фуқаролиги бўлмаган шахслар билан инвестиция фаолиятини амалга ошириш мақсадида эркин меҳнат шартномалари тузиш ҳуқуқига эга. Бундай шахслар тегишли кўп марталик визалар олган ҳолда меҳнат шартномасининг бутун амал қилиш даври учун Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кириб келиш ва унда қолиш ҳуқуқига эга.

Чет эллик ходимлар меҳнатига ҳақ тўлаш, уларга таътиллар бериш, уларни пенсия билан таъминлаш масалалари уларнинг ҳар бири билан тузилган меҳнат шартномаларида ҳал этилиши лозим. Бундай ходимлар иш ҳақи ва қонуний йўл билан олган ўзга даромадларини бошқа давлатларга, қонунда белгиланган солиқлар ва мажбурий тўловлар тўланганидан кейин, бирон-бир чекловсиз ўтказишлари мумкин.

Чет эллик инвестор, чет эл инвестициялари иштирокидаги корхона чет эллик ходим доимий яшайдиган мамлакатдаги тегишли фондларга шу ходим учун ижтимоий суғурта ва ижтимоий таъминот тўловларини ўтказади.

15-модда. Юриш эркинлиги

Инвестиция фаолияти билан боғлиқ ҳолда Ўзбекистон Республикасида бўлиб турган чет эллик инвесторлар, уларнинг вакиллари ва чет эллик ходимлар Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида эркин юриш ҳуқуқига эгадирлар.

Башарти, Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида эркин юришга чекловлар белгиланган бўлса, фақат миллий хавфсизликни таъминлаш мақсадларини кўзлаб муайян чекловлар қўлланилиши мумкин.

16-модда. Чет эл инвестицияларини суғурта қилиш

Инвестициялар ва чет эллик инвесторларнинг таваккалчилигини суғурта қилиш ихтиёрий равишда амалга оширилади.

Чет эллик инвесторлар мамлакатнинг ўз инвесторлари билан тенг равишда Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қонуний фаолият кўрсатаётган ҳар қандай суғурта ташкилотида суғурта ҳимояси ҳуқуқидан фойдаланадилар. Чет эл инвестицияларини сиёсий ва бошқа хавфлардан суғурта қилиш халқаро ташкилотлар, хорижий давлатларнинг экспорт кредит агентликлари, бошқа суғурта компаниялари томонидан ҳам амалга оширилиши мумкин.

Чет эл инвестицияларини суғурта қилишни амалга оширувчи суғурта ташкилотлари Ўзбекистон Республикасининг мажбуриятлари юзасидан жавоб бермайди. Давлат суғурта ташкилотларининг мажбуриятлари юзасидан жавоб бермайди, тарафларнинг келишувида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Чет эл инвестицияларини суғурта қилиш сиёсий ва бошқа хавфлардан, шу жумладан:

мулкнинг экспроприация қилинишини, шунингдек, мулкнинг олиб қўйилиши ёки бошқа шахсга ўтказилишига, мулк ёки у орқали олинадиган даромадлар устидан назорат қилиш имконияти йўқотилишига олиб келувчи ҳар қандай қонун чиқаришга оид ёки маъмурий чораларни;

чет эл валютасини мамлакатдан ташқарига ўтказишга чекловлар жорий этилишини;

қонун ҳужжатларига инвесторларнинг айрим гуруҳларига нисбатан камситиш тусидаги ўзгартишлар киритилишини;

давлат бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари ва улар мансабдор шахсларининг инвесторларнинг шартномавий муносабатларига аралашувини;

урушлар, фуқароларнинг ғалаёнлари ёки бошқа шу каби ҳодисаларни;

чет эллик инвесторлар ва чет эл инвестициялари билан боғлиқ ўзга турдаги сиёсий ҳамда бошқа хавфларни ўз ичига олувчи хавфлардан суғурта ҳимояси ва кафолатларни таъминлайди.

17-модда. Мажбуриятларни таъминлаш

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхонанинг мол-мулки ва мулкий ҳуқуқларидан корхона зиммасидаги барча турдаги мажбуриятларини таъминлаш, шу жумладан заём маблағларини жалб қилиш кафолати сифатида фойдаланиши мумкин. Унинг савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектларига, шунингдек жойлашган ер участкалари билан биргаликда уй-жой биноларига бўлган мулк ҳуқуқи, бинолар, иншоотлар, ускуналарга бўлган мулкий ҳуқуқлари ҳамда бошқа ашёвий ҳуқуқларидан мажбуриятларнинг таъмини сифатида фойдаланилиши мумкин.

Чет эллик инвестор ўзига мулк ҳуқуқида тегишли барча мол-мулки ва мулкий ҳуқуқларидан, уларнинг қаерда жойлашганлигидан қатъи назар, ўз мажбуриятларининг таъмини сифатида фойдаланиши мумкин.

18-модда. Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхонани қайта ташкил этиш ёки тугатиш

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхона Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда қайта ташкил этилиши ёки тугатилиши мумкин.

Давлат рўйхатига олинган санадан эътиборан бир йил ичида белгиланган тартибда ўз устав фондини таъсис ҳужжатларида назарда тутилган миқдорларда ҳосил қила олмаган чет эл инвестициялари иштирокидаги корхона ташкил қилинмаган деб ҳисобланади ва қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда тугатилади.

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхона тугатилганида унинг активларига белгиланган тартибда солиқ солинади. Активларнинг қолган қисми, башарти таъсис ҳужжатларида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, чет эл инвестициялари иштирокидаги корхона қатнашчилари ўртасида уларнинг корхона мол-мулкидаги улушларига мутаносиб равишда тақсимланади.

Чет эллик инвестор чет эл инвестициялари иштирокидаги корхонадан чиқиб кетган ёки бу корхона тугатилган тақдирда, корхона мол-мулкидаги ўз улуши пул ёки бозор баҳосига мувофиқ равишда товар шаклида қайтарилиши ҳуқуқини олади.

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхона қайта ташкил этилган ёки тугатилганда меҳнат шартномалари бекор бўлган ходимларнинг ҳуқуқ ва манфаатларига риоя этилиши қонун ҳужжатларига мувофиқ кафолатланади.

19-модда. Чет эл инвестициялари бўйича давлат мажбуриятлари

Давлат, давлат бошқарув органлари ва маҳаллий давлат ҳокимияти органлари чет эл инвесторлари билан тузилган тегишли шартномаларда ўз зиммасига олган, ваколатлари Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда тасдиқланган шахслар имзолаган мажбуриятлар бўйичагина жавоб берадилар.

Давлат чет эл инвестицияларини жалб этаётган Ўзбекистон Республикаси резидентларининг мажбуриятлари юзасидан жавоб бермайди, бундай мажбуриятлар қонунда белгиланган тартибда давлат томонидан кафолатланган ҳоллар бундан мустасно.

20-модда. Чет эл инвестицияларини жалб этишни амалга оширувчи органларнинг вазифалари

Чет эл инвестицияларини жалб этиш, рўёбга чиқариш ва ҳимоя қилиш мақсадида ҳукумат томонидан ваколат берилган орган, давлат бошқарувининг бошқа органлари ва маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, шунингдек ҳукуматга қарашли бўлмаган манфаатдор ташкилотлар:

Ўзбекистон Республикасида инвестиция фаолиятининг имкониятлари ва шарт-шароитлари тўғрисида ахборот тайёрлайдилар ҳамда тарқатадилар;

потенциал инвесторларга фаолиятнинг юридик, иқтисодий ва бошқа жиҳатлари бўйича маслаҳатлар берадилар ҳамда юзага келувчи масалаларни ҳал этишда зарур ёрдам кўрсатадилар;

чет эллик инвесторлар фаолиятининг ҳуқуқий базасини такомиллаштириш юзасидан таклифлар ишлаб чиқадилар;

чет эл инвестициялари масалалари бўйича халқаро муносабатларда ўз ваколатлари доирасида Ўзбекистон Республикаси номидан иш кўрадилар;

чет эл инвестицияларини жалб этиш, рўёбга чиқариш ва ҳимоя қилишга қаратилган бошқа вазифаларни бажарадилар.

21-модда. Чет эллик инвесторларнинг фаолияти устидан назорат қилиш бўйича давлат органларининг ваколатлари

Чет эллик инвесторлар ва чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларининг талабларига риоя этиши устидан назоратни солиқ органлари ва Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати ваколат берган бошқа давлат органлари Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган ваколатлари доирасида амалга оширадилар.

Назорат қилувчи орган назорат вазифаларини амалга оширишда тижорат сири сақланишини таъминлаши шарт. Тижорат сирини ошкор қилиш Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига биноан таъқиб қилинади.

22-модда. Ўзаро зид қоидалар

Мазкур Қонуннинг қоидалари билан Ўзбекистон Республикасининг бошқа қонун ҳужжатлари ёки Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари ўртасида бирон-бир номувофиқлик бўлган ҳолда, чет эллик инвесторлар учун бирмунча қулай бўлган қоидалар устувор кучга эга бўлади.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1998 йил 30 апрель.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг

ҚАРОРИ

«Чет эл инвестициялари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунини амалга киритиш ҳақида

Ўзбекистон Республикасининг Олий Мажлиси **ҚАРОР ҚИЛАДИ**:

1. «Чет эл инвестициялари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг Қонуни матбуотда эълон қилинган кундан эътиборан амалга киритилсин.

2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳукумат қарорларини «Чет эл инвестициялари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқлаштирсин, вазирликлар ва идоралар ўзларининг мазкур Қонунга зид бўлган норматив ҳужжатларини қараб чиқишлари ҳамда бекор қилишларини таъминласин.

3. Қуйидагилар ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин:

Ўзбекистон Республикасининг 1994 йил 5 майда қабул қилинган «Чет эл инвестициялари ва чет эллик инвесторлар фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1994 йил, №5, 128-модда);

Ўзбекистон Республикасининг 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонунларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Қонунининг (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Ахборотномаси, 1994 йил, № 11-12, 285-модда) XXI бўлими;

Ўзбекистон Республикасининг 1995 йил 6 майда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонунларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Қонунининг (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1995 йил, № 6, 118-модда) VI бўлими;

Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 30 августда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонунларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Қонунининг (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1997 йил, № 9, 241-модда) IX бўлими.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси

Э. ХАЛИЛОВ.

Тошкент шаҳри,
1998 йил 30 апрель.

«ОИЛА – МУҚАДДАС ВАТАН!» ТАНЛОВИГА

УЛКАН ДАРАХТНИНГ ИЛДИЗЛАРИ

Фарғона туманидаги Хонқиз қишлоғи тарихий қишлоқ. Қайси дейсизми? Етти иқлимга донғи кетган Шоҳимардони бор Фарғонанинг Хонқизида.

Мозийдан сўз очсак, бу қишлоқ шаънига илиқ сўзлар, шоҳ сатрлар битилганини биламиз. Қачонлардир қайсидир хоннинг қизи дашту биёбон, шувоқу чангалзорларга айланган кўримсиз бу масканда оту аравада сайр қилган эмиш. Уни кўрган одамлар «Бу ростданам хоннинг қизими, ёки...», «Хоннинг қизи наҳотки биз томонларга келибди-я...» – дея ғоят хайратланишган, севинишган экан. Аслида бу қишлоқнинг тарихи билан муштарак бўлган ривоят. Айтишларича, ўша воқеадан сўнг қишлоқ Хонқиз деб атала бошланган экан.

Бугунги Хонқиз ҳақида гапирсак, гўзал масканга айланган. Унинг чиройига ҳар қандай лутф камлик қилади. Қишлоқнинг бежирим кўчалари Сизни боғ-роғларга, далаларга туташиб кетган қирадирларга етаклайди. Асфальт йўллар четида қад ростлаган кўркам уйларнинг деярли ҳаммасида «зангори олов» ёнади.

– Қишлоғимиз одамлари аҳил, иноқ яшашади, - дейди «Янги ҳаёт» жамоа хўжалиги бошқарувининг раиси Шокиржон ака Исроилов. – Меҳнаткаш, сабру-тоқатли, босиқ, оққўнгил. Юракдан чиқариб меҳнат қилишяпти. Шу боис ишда унум, барака-хайр бор.

Бугунги кунда биргина Хонқиз қишлоғи фуқаролар йиғинида 10 мингдан зиёд аҳоли яшаса, улар турли миллатга мансубдир. Қишлоқдаги ўзбек, қирғиз, татар, рус, украин оилалари бир дарахтнинг илдизлари сингари аҳил, иноқ яшашяпти.

Юсуфжон Маманиёзов ўзи ўзбек. У рус қизи Галина Иванова билан турмуш қурган.

– Галина опа, фарзандларингиз кўпдир, – дея уни суҳбатга тортамиз.

– Сиз Галина опа дедингиз. Мени ҳамқишлоқларим Гўзал опа деб чақиришади. Севги, муҳаббат миллат, жой танламас экан. Юсуфжон акангиз билан турмуш қуриб, кам бўлганимиз йўқ. Фахрланса арзигулик оиламиз, уч фарзандимиз бор. Уччаласи ҳам ишли, жойли...

– Ўзингиз қаерда ишлайсиз?

– Мен Фарғона пиллакашлик фабрикасида ишлайман. Юсуфжон акангиз эса...

– Мен «Янги ҳаёт» жамоа хўжалигида деҳқончилик қиламан.

Қишлоқ айланамиз. Гулсум Маматқулова, Люба Маҳмудова сингари татар аёлларининг тақдир тақозоси билан Хонқизга келиб оила қуришгани, бир этак фарзандлари билан роҳат-фароғатда яшаётганига гувоҳ бўлдик. Улар ўз оилаларини муқаддас даргоҳ деб билишади.

«Янги ҳаёт» жамоа хўжалигидаги қирғиз миллатига мансуб Зироат опа Маматназарова хонадонида бўлдик. Чўпон хонадони, чўпон оиласи. Ҳаммаёқ тартибли, озода. Турмуш ўртоғи Жалилбой Маматназаров жамоа хўжалигида қирқ йил чўпонлик қилиб, 1991 йилда вафот этган экан. Шундан буён оила соҳиблиги Зироат опа гарданида келади. Опа 12 фарзанднинг онаси. У фарзандлари дастёр бўлиб корига яраётгани, жонига малҳам бўлаётгани ҳақида тўлқинланиб гапириб берди.

Катта ўғли Латифжон Маматназаров Чўнг-Олойда яшайди. Чўпон. Келини Юлдузхон ёрдамчи чўпон. Уч невара – Меҳригул, Манас, Нозилалар катта ўғил, биринчи келин зурриётлари. Раҳматлик Жалил отанинг чўпон таёғи иккинчи ўғил Шарифжоннинг қўлида. У «Янги ҳаёт» жамоа хўжалигининг бош чўпонларидан. Келини Ойжамол Андижоннинг Марҳамат туманидан.

Зироат опанинг учинчи фарзанди Холисхон ўз бахти ва толеини Чимён қишлоғининг Арча маҳалласидаги Розиқжон деган ўзбек йигити билан боғлаган. Даминбой ўзи яхши кўрган Хислатхон билан турмуш қуришди. Тиллохон, Солижон, Мамадалилар чўпонлик юмушлари билан машғул. Муҳайё, Ҳадичахон, Муҳаммаджонлар ҳам ўз тақдирларини ўзлари яратишмоқда.

Хонқиз, яъни бир маҳаллар «хон қизи» сайр қилган қишлоқдан қайтар эканмиз, у ерда фақат ўзбеклар эмас, бошқа миллат вакиллари ҳам туп қўйиб, палак ёзганини, уларнинг нигоҳларида Ўзбекистондек тинч, осойишта Ватани борлигидан фахрланиш туйғусини туйдик. Зеро, уларнинг турмуш тарзи миллий қадриятлар, урф-одатлари билан уйғунлашган. Шу ўринда йўлбошчимиз Ислом Каримовнинг «Миллий туйғу инсон учун табиийдир, чунки у ота-оналардан мерос қилиб олинган ва бола ўз ота-онасига, бутун дунёга айтган биринчи сўзидан ифодаланади» деганлари ёдга келади.

Аслида, бошқа миллат вакилининг «Ўзбекистон – Ватаним менинг!» – дея фахрланиши ва буни чин дилдан, юракдан туйиши нақадар мароқли.

Собир ДАДАХЎЖАЕВ.

Учрашув

Чингиз АЙТМАТОВ:

«МЕН ТОШКЕНТНИ ЖАҲОННИНГ ЭНГ ГЎЗАЛ ШАҲРИ ДЕБ ҲИСОБЛАЙМАН»

— Чингиз ака, «Кассандра тамғаси» романи учун Сизга Австрия Давлат мукофоти берилди. Фақатгина европалик ёзувчиларга аталган ушбу мукофот тарихда илк бор Марказий осиёлик адибга насиб этди. Шунингдек, ана шу мамлакатда Сизнинг пьесангиз ҳам қўйилди ва кўп сонли томошабинларнинг олқишига сазовор бўлди.

Суҳбатимиз аввалида газетхонларимиз номидан Сизни шу ютуқ билан табриклашга ижозат берсангиз.

— Раҳмат. Романнинг ўзбекчага ўгиришганини эшитиб хурсанд бўлдим.

— Ушбу асарда Сиз одамзот ҳаливери ёвузликни бус-бутунича англаб етолмаганига ишора қиласиз. Роман қаҳрамони: ёвузликнинг олдини олиш ёки бошқача қилиб айтганда, инсониятни ана шу иллатдан сақлаб қолиш воситасини ихтиро қилган Филофей, одамлар унинг ихтиросига қарши чиқишгани туфайли, ўз жонига қасд қилади.

Нима деб ўйлайсиз, биз бир куни келиб, ёвузликнинг туб моҳиятини бутун шууримиз билан англай оламизми, бир кун келиб, Филофей кабиларнинг ихтиросини ҳеч иккиланмай қабул қила оламизми?

— Дунё, инсоният мавжуд экан, эзгулик ортидан ёвузлик қадамбақадам одимлайверади ва одамлар бу иллатнинг туб моҳиятини очишдан асло толмайди. Одамзот қачон, қайси асрда Филофей ихтироси, яъни Кассандра тамғасини бир овоздан қабул қилиши мумкин деб, айтиш қийин. Ўзи кўпчилик одамда ёвузликнинг айрим унсурлари туғма бўлади, аммо ботиний ҳолда. Маданият ва адабиётнинг бирламчи вазифаси «пайт пойлаб» яшириниб ётган ана шу унсурларнинг дунё юзини кўрмаслигини таъминлаш, ёки бошқача қилиб айтганда, уни жиловлаб туриш.

— Шу роман юзасидан тағин битта саволим бор: Сиз уни европалик китобхонга атаб ёзгансиз-а?

— Мен асар ёзаётганимда ҳеч қачон у ёки бу аудиторияни мўлжалламайман. Аммо шуни таъкидлашим лозимки, «Кассандра тамғаси» олдинги асарларимга хос бўлмаган янгича услубда яратилган.

— Бу — Европанинг таъсирими? Чунки Сиз, мана олти йилдирки, ана шу қитъада яшаяпсиз — олдин Люксембургда элчилик қилдингиз, эндиликда эса Қирғизистоннинг Бельгиядаги элчисисиз.

— Маълум маънода — ҳа. Аммо ҳали Европага бормасимдан илгари янги услуб яратиш борасида ўйлаб юрардим ва тақдир тақозоси билан ана шундай услуб Европада «пишиб етилди».

— Инсон учун, халқ учун энг улуғ неъмат озодлик ҳисобланади. Одатда мустақилликка эришиш учун одамлар қўлларига қурол олишиб жангга киришади, юзлаб, минглаб одамлар қурбон бўлишади. Ана шу қонлар эвазига озодликка чиққан давлатлар ҳам эҳ-ҳе, ким неча йиллардан сўнг ўз турмуши, иқтисодини оёққа қўяди.

Худога шукрки, Марказий Осиё давлатлари мустақилликка тинч йўл билан чиқди (Аммо бу ҳам жасорат эди. Айниқса, бунда биринчи бўлган Ўзбекистонга — чунки ўша пайтда ҳали қизил салтанатнинг қўли ниҳоятда узун эди-да). Тўғри, 130 йиллик мустамлакачилик даврида истиқлол дея юзлаб марду майдон боболаримиз ўз жонларини қурбон қилишди. Бунга кўплаб мисоллар келтириш мумкин. Лекин мен ҳозир бошқа нарса ҳақида гапирмоқчиман.

Биз мустақилликка эришганимизга олти йилдан ошди, холос. Лекин шу қисқа давр ичида кўп ишлар қилинди...

— Гапингни бўлганим учун узр... Айниқса, Ўзбекистонда. Эҳҳе, ҳазилакам юмушлар бўлганми бу юртда!

— Аммо қийинчиликлар ҳам, ўзига яраша муаммолар ҳам бор.

— Буларнинг бари — ўткинчи.

— Шундай, лекин, Чингиз ака, айрим кимсалар шу вақтинчалик қийинчиликларни рўкач қилишиб, бурчак-бурчакларда: «Илгариги пайтда ҳаёт яхши эди», — дея сафсата сотиш билан овора. Яна шундайлар ҳам борки: локайд ва бефарқ. Улар мустақиллик нафақат бахт, балки катта масъулият эканлигини, у тинимсиз изланиш ва меҳнатни талаб этишини ҳатто хаёлларига ҳам келтиришмайди.

— Фикрингни тушундим... Ахир биз — чекига истиқлолни мустаҳкамлаб, ёрқин келажак қуриш вазифаси тушган одамлар ўзга сайёралардан учиб келганимиз йўқ-ку, ҳаммамиз ҳам кечаги куннинг одамларимиз. Шу боис олдимизда турган энг улкан вазифа, буни Президент Ислом Каримов ҳам бот-бот айтганидан хабардорман, одамларнинг дунёқарашини, тафаккурини ўзгартириш. Ва шу нарса мени қувонтирадики, одамларнинг аксариятида ижобий ўзгаришлар содир бўлаётир, буни минтақамизга ҳар гал келганимда яққол сезяпман. Кўпчилик, керак бўлса, истиқлол дея жонини фидо қилишга ҳам тайёр. Аммо ҳали сен таъкидлаб ўтган тоифадаги одамлар ҳам бор: улар ҳозиргача кечаги кун тафаккуридан қутилгани йўқ. Демак, ҳали бу борада анча ишлар қилиш керак.

— Бунда — яъни кишиларни эскилик сарқитидан халос этишда санъату, маданият, айниқса, адабиёт олдида катта вазифалар турибди. Лекин, минг афсуски, ҳозирча минтақамиз адабиёти ниҳоятда сусткашлик қиляпти. У истиқлол туфайли рўй берган мураккаб ўзгаришлар хусусида ўз сўзини айтмади. Рости, кўпчилик ана шундай мазмундаги асарни Сиздан кутишганди...

— Гапингда жон бор, адабиётимиз ҳақиқатан ҳам суст ҳаракат қиляпти. Лекин билки, ана шу босиб ўтилган йўлларни, бўлиб ўтган оламшумул ўзгаришларни чуқур ва атрофлича таҳлил этиш — мураккаб жараён. Мен ҳам шу ҳақда ўйлаб юрибман, насиб этса, бирор нарса чиқиб қолар. Аммо шуниям билки, адабиёт ҳеч қачон буюртма асосида туғилмайди, туғилганлари ҳам хиёл ўтмай ўлади-қолади.

— Кечирасизу, Чингиз ака, мен бу ерда буюртмани мутлақо назарда тутмаяпман, юрак амри дегани...

— Яхши... Ишончим комилки, шу яқин ўртада адабиётимизга янги талантлар кириб келишади, янги-янги асарлар пайдо бўлади, ёки бошқача қилиб айтганда, адабиёт мисоли вулқондай отилиб чиқади!

— Яна бир муаммо ҳақида гаплашсак. Демократия ҳақида... Нима у, Сизнингча, демократия?

— Биласанми, демократия бу оғизга келганини айтиб сайрайвериш эмас, унинг ҳам ўз чек-чегараси бор. Эркинлик, айниқса, сўз эркинлиги қатъий интизомни талаб қилади. Мен эркинликни интизомсиз, интизомни эса эркинликсиз тасаввур қилолмайман. Гарчанд бу икки тушунча бутунлай бошқа-бошқа бўлса-да, улар бир-бирига зарурдир. Эркинлик яхши, лекин эркинликни рўкач қилиб қуюшқондан чиқилса, у катта хавфга айланади.

— Ҳа, эркинликдан сармаст бўлиб қолишдан Яратганнинг ўзи асрасин... Чингиз ака, ҳозир жаҳонда минтақавий фактор етакчи ўрин эгаллайди. Олтмиш миллион аҳолиси бор Марказий Осиё минтақаси улкан маконлардан биридир. Мустақилликка эришилгандан сўнг ушбу минтақадаги суверен давлатлар, халқлар ўртасидаги муносабатларда мутлақо янги босқич бошланди. Сизнингча, унинг асосий хусусиятлари нималардан иборат?

— Бизнинг минтақа бошқаларидан мутлақо ажралиб туради. Бу ердаги мамлакатлар, халқлар дўстлигига кўпчиликнинг ҳаваси келади. Қозоғистон, Ўзбекистон ва Қирғизистон ўртасида тузилган ягона иқтисодий маконга яқинда Тожикистон қўшилгани нур устига аъло нур бўлди (Ўйлайманки, унга Туркманистон ҳам қўшилади). Бу ҳам Марказий Осиёдаги бугунги босқичнинг хусусиятларидан биридир.

Унинг иккинчиси шундаки, «Туркистон — умумий уйимиз!» ғояси остида тузилган Марказий Осиё халқлари маданияти ассамблеясидир. Унга бошчилик қилиш вазифаси мен учун шарафли ва шу билан бирга, ниҳоятда маъсулиятлидир.

У минтақамиз халқлари маданияти, санъати ва адабиётини ўзаро яқинлаштириш учун хизмат қиладиган жамоатчилик ташкилоти ҳисобланади. Унинг бош қароргоҳи Тошкентда жойлашгани ҳам бежиз эмас. Бу шаҳар азалдан «Осиё дарвозаси» деган ном билан машҳур бўлган.

Хабаринг бор, яқинда, Ассамблея фаоллари мажлисида ютуқ ва камчиликлар ҳақида батафсил гапирилди. Шуни таъкидламоқчиманки, Ўзбекистонда Ассамблея иши кўнгилдагидек йўлга қўйилган, менинг биринчи ўринбосарим Одил Ёқубов, жамғарма бошлиғи Фазлиддин Ҳамроевлар кўп яхши ишлар қилишяпти. Яқинда Ассамблеямиз яна бир хайрли ишга қўшилди: биз «Халқ бирлиги» ҳаракати, Ўзбекистон байналмилал маданий маркази билан беш йилга мўлжаллаб шартнома туздик. Унга мувофиқ ушбу ҳар учала ташкилот биргаликда минтақамизда халқаро фестиваллар, кўриклар, халқ ижодиёти бўйича республикалараро танловлар ўтказади, шунингдек ёзувчилар, журналистлар ва бошқа ижодий уюшма аъзолари ўртасида ҳамкорликни мустаҳкамлайди. «Туркистон — умумий уйимиз!» шиори остида жойларда давра суҳбатлари-ю семинарлар ўтказиб турамиз. Айниқса, Марказий Осиёдаги ижодкор ёшларга, уларнинг камолотига катта эътибор қаратамиз.

Лекин ҳали бошқа республикалардаги бўлимлар иши ҳақида бундай деб бўлмайди. Умид қиламизки, улар ўз фаолиятларида бурилиш ясашади.

Улуғ бобокалонларимиз, қадимий шаҳарларимизнинг юбилейларини, у ёки бу республикада Маданият кунларини ўтказиш ҳам минтақамиздаги ҳамкорликнинг хусусиятларидан яна биридир.

Агар собиқ Югославияда ҳам бизнинг минтақамиздаги каби ҳамкорлик мавжуд бўлганида, унинг бошига қирғинбарот балоси ёпирилмасди... Худойим бизларни ана шундан асрасин! Ҳали Марказий Осиё халқларининг ўзаро ҳамкорлик тажрибасини бутун дунё ўрганишига аминман.

— Қирғизистон халқ ёзувчиси сифатида Сиз ҳам Ўзбекистонда Қирғизистон Маданияти кунларида қатнашдингиз. Ана шу тадбир ҳақидаги фикрларингиз билан ўртоқлашсангиз.

— Бу икки республика, икки халқ қадим-қадимдан дўсту биродар бўлиб келган. Кўпинча ўзбек билан қирғизни ажратиш қийин. Мана, масалан, Ўзбекистон журналистикасининг ветеранларидан бири Зиёд Есенбоевнинг миллати — қирғиз, лекин у ўзини ўзбек ҳисоблайди. Қирғизистоннинг Бельгиядаги элчихонасида, яъни менда биринчи котиб бўлиб ишлайдиган Искандар Йўлдошев ўзбек йигити, лекин у эса ўзини қирғиз ҳисоблайди.

Маданият кунлари қандай ўтганлиги ҳақида кўп гапириш мумкин, аммо мухтасар қилиб айтганда, у зўр ўтди! Шуниям таъкидлаш жоизки, у шўролар давридаги декадалар сингари хўжакўрсин учун эмас, янги бир шаклда, янги бир мазмунда ўтдики, бу эса, табиийки, беқиёс самара беради.

— Яқинда қайсидир хорижий газетада минтақамизда дин таъқиб қилиняпти, деб ёзишибди. Бу — ғирт ёлғон. Масалан, Ўзбекистонни олсак, бизда динларнинг ривожи учун ҳамма имкониятлар яратилган. Қуръон тарихда биринчи марта ўзбекчага ўгирилиб, чоп этилди, Имом ал Бухорийнинг «Ҳадислари» нашр этилди, ҳаж сафарлари учун кенг йўллар очилди. Аммо дин ҳеч қачон давлат ишига аралашмаслиги кераклиги Конституциямизда қайд этилган.

Лекин... шу йил февралда Бишкек шаҳрида ўтказилган Марказий Осиёдаги дин намояндаларининг йиғинида Тожикистон, Қирғизистон ва Ўзбекистоннинг айрим вилоятларида ақидапарастлик — экстремизм, ваҳҳобийлик ҳаракати авж олгани, бу оқимларнинг вакиллари, ҳатто, қон тўкишгача боришгани афсусу надоматлар билан қайд қилинди, уларнинг хатти-ҳаракатлари қаттиқ қораланди. Демак, ўша хорижий газета мухбири ана шу фактни «ўз фойдасига» ҳал қилган, шекилли. Майли, бу унинг виждонига ҳавола.

Чингиз ака, Сиз динни яхши биласиз, бунга «Кунда», «Кассандра тамғаси» каби романларингиз мисол бўла олади.

Айтинг-чи, ақидапарастлик Сизни қай даражада ташвишлантирмоқда?

— Ақидапарастлик одамларга ҳамиша кулфат ёғдирганига тарихдан ҳам, бугунги кундан ҳам кўплаб мисоллар келтиришим мумкин. Ва уларнинг «намояндалари» бугунги кунда қўлларига қурол олишиб, одамлар ҳаётига таҳдид солаётган, қон тўкишаётган экан, бу — ақлга сиғмайдиган ҳодиса. Мен, табиийки, бундай ножўя ҳаракатларни, ушбу ҳаракатга бош-қош бўлаётган айрим хорижий ақидапарастларни буткул қоралайман. Барча динлар, айниқса, ислом дини зўравонликни, одамлар ҳаётига тажовузни худога шак деб билади, демак, уларнинг бу қабиҳ ишлари Оллоҳга шаккоклик қилишдир. Иккинчидан, кимлардир минтақамизда ҳукм сураётган тинч-тотув ҳаётни ана шу тарзда бузишга уринаётган кўринади. Бу ҳол эса барчамизни сергак бўлишликка ундайди.

— Тошкентга ҳар сафар келганингизда «Бу шаҳри азимдаги ўзгаришлар мени лол қолдиради», — деб айтасиз.

— Мен Тошкентнинг кундан кунга гўзаллашаётганидан шодланаман.

Бу гал шаҳарда қад ростлаган кўплаб иморатлар, айниқса, Олий Мажлиснинг янги биносини кўриб, ҳайратга тушдим.

ЮНЕСКОда «Жаҳондаги энг яхши шаҳар» кўрик танловини ўтказиш мўлжалланмоқда. Унда мендан ҳам фикр сўрашлари аниқ (чунки мен ҳам ЮНЕСКО комиссияларидан бирининг аъзосиман). Ана ўшанда ҳеч иккиланмай, «Бу номга фақат ва фақат Тошкент лойиқ!» деб айтаман.

— Сиз билан Тошкентда қатор учрашувлар ўтказилди. Шулар ҳақидаги таассуротларингизни ҳам эшитсак.

— Аввало, Тошкент Давлат университетидаги учрашувни алоҳида таъкидламоқчиман. У ерга мингга яқин талаба тўпланди. Олдинига ташвишландим: тафаккури қандай экан уларнинг, қандай саволлар беришар экан деб. Аммо учрашувнинг илк дақиқаларидаёқ шу нарса аён бўлдики, улар анойи эмас эканлар. Буни менга беришган саволларидан билдим; уларнинг кўпи чуқур, мураккаб саволлар бўлиб, етти ўлчаб бир кесгач, жавоб қайтаришни тақозо қиларди. Ҳа, улар жуда яхши китобхон ҳам эканлар, ҳар бир асаримни билишаркан (бу эса, табиийки, мени янада севинтирди).

Мен жуда кўп учрашувларда бўламан. Мана яқинда нақ ўн кун давомида Германиянинг қатор шаҳарларида мулоқотлар ўтказдим. Лекин ТошДУ студентлари билан мулоқот бошқача — мен анчадан буён кутган, соғиниб-соғиниб кутган, интиқ-интиқ бўлиб қўмсаган учрашув бўлди. Ва мен ундан анча «ижодий» қувват олдим.

Алишер Навоий номидаги республика кутубхонасидаги учрашув ҳам, кутубхонанинг ўзи ҳам менда илиқ таассурот қолдирди.

Бошқа учрашувлар ҳам дилимда сақланиб қолади. Улар шундан далолат берадики, ўзбекистонликлар бозор муносабати қийинчиликларига қарамай, айрим жойлардагига ўхшаб, маънавиятдан, китобдан узилиб қолишмаган. Бу эса — катта фазилат.

— Сиз университетдаги ўша учрашувда «Оқ кема»нгиз қаҳрамони — ўзини Иссиққўлга ташлаган бола тирик экани, у билан учрашганингиз ҳақида ҳам гапирдингиз шекилли-а?

— Қизиқ воқеа бу. Узоқ йили Пекинга учиб бордим. Кечга яқин. Йўл азоби... деганларидек, энди дам олишга ҳозирланаётганимда, ногаҳон телефон жиринглаб қолди. Ҳайрон бўлдим: Хитойда бирор бир танишим йўқ эди-да. Телефон дастасини кўтарсам: кимдир (ёш йигитча) қирғизчалаб гапира кетди:

— Сен ким бўласан? — сўрадим ундан.

— Наҳотки эсломасангиз? Ахир мен «Оқ кема»даги Иссиққўл бўйлаб сузиб кетган ўша боламанку!

Тушундимки, ҳазиллашяпти.

— Кейинчи, кейин нима бўлди? — дедим мен ҳам у бошлаган ҳазилни давом эттириб.

— Кейин бир дарёдан сузиб, иккинчисига, сўнг бошқасига ўтдим ва охири Хитойга келиб қолдим. Улғайгач, Пекин университетига ўқишга кирдим. Бу ерда мен билан жуда кўп қирғиз тенгдошларим ўқишади. Бир илтимосим бор: бизлар билан учрашсангиз.

Рози бўлдим. Улар ўттиз чоғли талаба эди. Менга телефон қилганини дарҳол танидим, аллақандай бир ички сезги билан.

— Нега ундай деб айтдинг? — сўрадим ундан.

— Биринчидан, қиссангиздаги ўша боланинг ўлишини асло хоҳламайман. Иккинчидан эса, мен шу йўл билан Сизни таклиф қилмаганимда, келишингиз амри маҳол, чунки сафар дастурингиз ниҳоятда тиғизлигини билардим-да... Биз роса кулишдик...

Суҳбатни А. ЖЎРАБОЕВ олиб борди.

(«Марказий Осиё маданияти» газетасининг 1998 йил 5-сонидан олинди).

ДУНЁ ДАРАКЛАРИ

ШАРҲ

БИРМИНГЕМДАГИ МУЛОҚОТЛАР

ёки катта «Саккизлик» ва Ўзбекистон

Куни кеча Буюк Британиянинг Бирмингем шаҳрида катта «Саккизлик» давлатлари раҳбарларининг навбатдаги саммити бўлиб ўтди. Сир эмас, бугунги кун ижтимоий иқтисодий ва ҳарбий-сиёсий ўзгаришларида саноати тараққий этган мазкур «Саккизлик» мамлакатларининг тутган ўрни алоҳидадир.

Маълумки, ушбу «Саккизлик» дастлаб «Бешлик» номини олиб, 1975 йилда пайдо бўлган эди. Ёдингизда бўлса, ўшанда бу «Бешлик» АҚШ, Буюк Британия, Германия, Франция ва Япония давлатларидан иборат эди. Орадан йиллар ўтиб, унга Италия, Канада ва кейинчалик Россия ҳам қўшилди. Мақсад - дунё иқтисодиётига ижобий таъсир кўрсатиш ва бу орқали халқаро интеграция жараёнини тезлаштиришдир.

Хўш, бундан фойда бўлдими? Албатта. Айни пайтда кўплаб мамлакатларда иқтисодий интеграция халқаро савдода кўзга ташланмоқда. Натижада маҳсулот ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш соҳаларида юксалиш юз бераётир. Масалан, 1990 йилга келиб халқаро савдо ҳажми жаҳон ялпи ички маҳсулотининг 45 фоизини ташкил этди. Бу кўрсаткич ҳали «Бешлик» ва «Саккизлик» пайдо бўлмаган 1970 йилга нисбатан 25 фоиз кўпдир. Бирмингемдаги мулоқотларда ҳам ана шу мақсаддан келиб чиқиб, жаҳондаги бугунги энг долзарб иқтисодий муаммолар кенг муҳокама қилинди. Хусусан, Осиёда юзага келган иқтисодий инқироз, дунёда ишсизликни камайтириш, уюшган жиноятчилик ва наркобизнесга қарши кураш масалалари саммит кун тартибидан кенг ўрин олди. Катта «Саккизлик» раҳбарлари бу борада ўз таклифларини билдирдилар. Шунингдек, улар ушбу саммит арафасида Осиёда рўй берган икки муҳим воқеа - Ҳиндистонда ўтказилган ерости ядро синови ва Индонезия пойтахти Жакартада юзага келган нотинч вазият хусусида ҳам тўхталдилар. Уч кун давом этган мазкур анжуман ўзаро ҳурмат руҳида ўтди. Саммит сўнггида тарқатилган якунловчи ҳужжатда таъкидланишича, «Саккизлик»нинг навбатдаги анжумани 18-20 июнь кунлари Германиянинг Кельн шаҳрида ўтказилади.

Саноати тараққий этган катта «Саккизлик»нинг жаҳонда тутган ўрнини муносиб баҳолар эканмиз, мамлакатимизнинг ушбу давлатлар билан ҳамкорлик алоқалари қай даражада кечмоқда, деган савол туғилиши табиий.

Аввало, шуни айтиш керакки, Ўзбекистонннинг катта имкониятларига жиддий эътибор берган «Саккизлик» давлатлари ишбилармонлари мамлакатимизга дадил кириб келмоқда. Шу ўринда Президентимиз Ислом Каримовнинг ўтган йиллар ичида беш бор Давос учрашувларидаги иштироки ва унинг аҳамияти хусусида гапирмасликнинг иложи йўқ. Ёдингизда бўлса, йўлбошчимиз мазкур анжуманда илк бор 1992 йилда иштирок этиб, нутқ сўзлаган эди. Тадбир қатнашчиларига ёш мамлакатимиз ўзига хос ва мос тараққиёт йўлини танлагани, республикамизни буюк келажакка элтувчи беш тамойил ва иқтисодиёт бозор муносабатларига «сакраш»ларсиз, босқичма-босқич ўтказилаётгани хусусида сўзлаган, жаҳоннинг йирик сармоядорларини Ўзбекистонга жалб қилган эди. Бу Ватанимизнинг ўзига хос тақдимномаси бўлган эди, десак хато бўлмайди.

1993 йилнинг ёзида бўлиб ўтган анжуманда жаҳон ишбилармонлари эътибори юртимизнинг улкан иқтисодий имкониятларига қаратилди. Хусусан, мамлакатимиз Президенти нефт, газ ва пахтани қайта ишлаш, олтин қазиб чиқариш, банк тизимини ривожлантириш каби қатор соҳаларда ҳамкорликни йўлга қўйиш таклифи билан чиқди. Ва, орадан кўп вақт ўтмай, АҚШнинг олтинни қайта ишлашда катта тажрибага эга «Ньюмонт» компанияси билан «Зарафшон - Ньюмонт» қўшма корхонаси ташкил этилди. Шунингдек, Кўкдумалоқ нефт конини ўзлаштиришда ҳам катта «Саккизлик» мамлакатларининг етакчи компаниялари билан ҳамкорлик йўлга қўйилди.

1994 йилги Давос учрашувида эса мамлакатимиз имкониятлари ҳақида батафсил сўзлашга хожат ҳам қолмаган эди. 1995 йилги анжуманда Ўзбекистон «Буюк Ипак йўли»да Шарқ билан Ғарбни бирлаштирувчи бўғин сифатидаги ўзининг тарихий ўрнини тиклаётгани эътироф этилди. 1996 йилги анъанавий Давос учрашуви мамлакатимиз делегацияси учун янада муваффақиятли бўлди. Президентимизнинг беш кунлик ташрифида йигирма икки бор учрашув бўлиб ўтди. Ўзбекистон - тараққиёт қутби сифатида юксак баҳоланди.

Табиийки, биз Ўзбекистоннинг катта «Саккизлик» давлатлари билан олиб бораётган ҳамкорлик алоқалари ривожланишининг сабаби Давос учрашуви бўлди, деган фикрдан йироқмиз. Зеро, мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов ва катта «Саккизлик» давлатлари раҳбарларининг ўзаро расмий ташрифлари чоғида икки томонлама муносабатларга ҳуқуқий асос яратилди. Бир қатор тарихий ҳужжатлар имзоланди. Ушбу ҳуқуқий аҳдномаларга мувофиқ, иқтисодиётнинг барча соҳаларида қўшма корхоналар ташкил қилинмоқда. Уларни бирма-бир ёдингизга солиб ўтишга ҳожат бўлмаса керак. Албатта, буларнинг ҳаммаси мамлакатимиздаги тинчлик ва барқарорлик шарофатидир. Халқ ва ҳукумат якдиллиги самарасидир.

САРМОЯЛАР ОҚИМИ ОШМОҚДА

Мисрнинг эркин савдо-сотиқ зоналари ва сармоялар бош бошқармаси бошлиғи Иброҳим Фавзийнинг таъкидлашича, шу йилнинг биринчи чораги давомида мамлакатга келаётган сармоялар оқими 11,2 миллиард жунайҳга етган. Бунинг самараси ўлароқ, 468 та янги компания таъсис этилган. Ўтган йил худди шу давр ичида ушбу кўрсаткич атиги 5,6 миллиард жунайҳни ташкил этиб, бор-йўғи 65 та компания очилган эди.

Иброхим Фавзий «Ал-Аҳром» газетаси мухбирига берган интервьюсида чет эл сармояси ҳисобига янгидан таъсис этилган компания ва ширкатлар турли соҳаларга ихтисослашгани айтилади. Бундан 316 саноат соҳасидаги компаниянинг жами сармояси 4 миллиард 499 миллион жунайҳни, 40 та қишлоқ хўжалигидаги компаниянинг жами сармояси 301 миллион жунайҳни, 79 та сайёҳлик компаниясининг умумий сармоялар хажми эса 1 миллиард 274 миллион жунайҳни ташкил этгани таъкидланади.

● *ЖАКАРТА. Яқинда Индонезия пойтахти Жакартада мамлакат ёшлари ҳукумат таркибини ўзгартиришни талаб қилиб, оммавий норозилик намойиши ўтказдилар. Унда юзлаб кишилар қурбон бўлди. Айни пайтда қатор давлатлар ўз фуқароларини Индонезиядан олиб чиқмоқдалар.*

● **КРАСНОЯРСК**. Красноярск вилояти губернаторлигига ўтказилган сайловда Россия Хавфсизлик Кенгашининг собиқ котиби Александр Лебед ғалабани қўлга киритди. Маълумотларга қараганда, вилоят раҳбарлиги учун ўтказилган сайловда иштирок этганларнинг 57,04 фоизи А. Лебедга овоз берган.

● ***ИСЛОМОБОД. Яқинда Покистоннинг Равалпинди шаҳридаги саноат фабрикасида кучли портлаш юз берди. Сўнгги маълумотларга қараганда, унда ўндан ортиқ киши ҳалок бўлган.***

Материалларни «Халқ сўзи» мухбири Фурқат САНАЕВ тайёрлади.

ТАДБИРКОРНИНГ ТАШАББУСИ

«Деҳқонобод» ширкатлар уюшмаси ҳудудидаги Гулистон қишлоғи - Боёвут туманидаги энг сўлим гўшалардан бири. У йил сайин чирой очиб бормоқда. Бунда тадбиркорлар Раҳматулло Дўсановнинг ҳам муносиб ҳиссаси бор. У ўз маблағи ҳисобига 20 та хонадонга телефон ўрнатиб берган эди, яқинда қишлоққа тоза ичимлик суви олиб келиш, йўллар ва ариқлар четига ўн минг туп мевали ҳамда манзарали дарахт кўчатлари ўтқазишда ҳам бош-қош бўлди.

А. ХОНИМҚУЛОВ.
«Халқ сўзи» мухбири.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки ахбороти

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 1998 йил 19 майдан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади:*/

1 Австралия доллари	54,26	1 Норвегия кронаси	11,64
1 Австрия шиллинги	6,93	1 Польша злотийси	25,50
1 Англия фунт стерлинги	141,09	10 Португалия эскудоси	4,77
10 Бельгия франки	23,65	1 Сингапур доллари	52,47
1 Голландия гульдени	43,30	1 СДР	116,79
10 Греция драхмаси	2,82	1000 Туркия лираси	0,34
1 Дания кронаси	12,82	1 Финляндия маркаси	16,07
1 БАА дирҳами	23,67	1 Франция франки	14,55
1 АҚШ доллари	86,95	1 Швеция кронаси	11,26
1 Миср фунти	25,55	1 Швейцария франки	58,59
1 Ирландия фунти	122,38	1 ЭКЮ	96,02
1 Исландия кронаси	1,22	10 Жанубий Корея вони	0,60
10 Испания песети	5,74	10 Япония иенаси	6,45
100 Италия лираси	4,95	1 Россия рубли	14,15
1 Канада доллари	59,98	1 Украина гривнаси	42,46
1 Хитой юани	10,50	1000 Беларусь рубли	2,47
1 Қувайт динори	288,20	1 Латвия лати	146,13
100 Ливан фунти	5,75	1 Литва лити	21,74
1 Малайзия ринггити	22,70	1 Молдава лейи	18,39
1 Германия маркаси	48,79	1 Қирғизистон соми	4,55

(Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.

АҲМАД АЛ-ФАРҒОНИЙ ТАВАЛЛУДИНИНГ 1200 ЙИЛЛИГИГА

АЛЛОМАНИНГ БАШОРАТЛАРИ

Ал-Фарғоний қадимги дунё астрономия, математика, география илмини синчиклаб ўрганди, сўнг ўзи бу соҳаларда ажойиб кашфиётлар яратди. Унинг китоблари Улуғбек, Коперник, Кеплер астрономиялари заминини ташкил қилади. Ал-Фарғонийнинг кўпгина илмий ғоялари ҳануз барҳаёт.

ИЛМИЙ КИТОБЛАРИ. УЛАРНИНГ ТАРЖИМАСИ ВА НАШРИ. АЛ-ФАРҒОНИЙШУНОСЛАР

Ал-Фарғоний илмий асарларини жаҳон ва тарих тан олган. Улар кўплаб тилларга таржима қилиниб, асрлар оша турли мамлакатларда нашр этилган, бинобарин, улардан дунёда кенг олимлар оммаси баҳраманд бўлган.

Унинг асосан олтита китоби дунёга маълум. «Китоб фи усул илм ан-нужум», яъни «Фалакиёт илмининг усуллари ҳақида китоб» рисоласининг асл қўлёзмалари матни бир хил бўлсада, олти ном остида сақланиб келмоқда. Яъни, «Астрономиянинг элементлари», «Алмажистийга бағишланган фалакиёт рисоласи», «Фалак сфералари сабабияти», «Алмажистий» (Птолемейнинг «Алмагест» асари), «Илм ал-хайа» (Фалакиёт илми) деб аталади. Бу қўлёзмалар Англия, Франция, Германия, Голландия, АҚШ, Марокаш, Миср ва Санкт-Петербургда сақлаб келинмоқда ва тадқиқотчилар эътиборидадир. Асар 1145 йили Ионна Севил, 1175 йили Херард Кремон томонидан лотин тилига таржима қилинган ва 1193, 1533, 1537, 1590, 1669, 1910 йилларда Гоол, Региомонтан, Шёнер, Хиспаленсис, Голиус, Христман, Кампагни каби олимлар томонидан Оврупонинг ҳар хил мамлакатларида чоп этилган. Асарнинг кичик бир парчаси 1960 йили рус тилида эълон қилинди. Б. Розенфельд, И. Добровольский ва Н. Сергеева рус тилига тўлиқ таржима қилишган, лекин ҳануз нашр этилганича йўқ.

«Ал-Фарғоний жадваллари» асарининг қўлёзмаси Ҳиндистонда сақланмоқда. «Ой Ернинг устида ва остида бўлганида вақтни аниқлаш рисоласи»нинг қўлёзмаси Қоҳирада, «Устурлоб билан амал қилиш ҳақидаги китоб» қўлёзмасининг тўртта нусхасини Берлин ва Париждан топиш мумкин. Уни 1919 йили Видеман немис тилида нашр этган.

Ал-Фарғоний китоблари ҳақида юқоридаги маълумотларни тўлдириш мақсадида яна қуйидаги маълумотларни қўшиб ўтамиз:

1) умуман, алломанинг асарларини нашр этган мамлакатлар: Англия, АҚШ, Бельгия, Германия, Голландия, Италия, Марокаш, Миср, Сурия, Тунис, Франция; шаҳарлар: Амстердам, Берлин, Бонн, Лейден, Брюссел, Дамашқ, Дублин, Калифорния, Лейпциг, Лондон, Лейден, Машҳад, Москва, Падуа, Париж, Санкт-Петербург, Теҳрон, Франкфурт, Қоҳира, Оксфорд ва бошқа шаҳарларда;

2) нашр этилган йиллар: IX-XI асрларда араб тилида; XII асрдан бошлаб лотин, инглиз, испан, француз, немис ва бошқа тилларда қайта-қайта нашр этилди;

3) ал-Фарғонийшунос-тадқиқотчи муаллифлар: Анатоли, Аттор, Брауниул, Видеман, Вист, Вернетт, Гавани, Герхард, Гоол, Голиус, Зутер, Данте, Делембр, Кампагни, Кармоди, Кеннеди, Кристман, Мжик, Регимонтан, Рейнауд, Сартон, Севил, Сезгин, Франк, Хиспаленсес, Хогейдайк, Шенер, Шиллер, Штейншнейдер, Якубес ва бошқалар. Шунингдек, бизнинг асримиздаги муаллифлар: Бартольд, Қори-Ниёзий, И. Мўминов, Булгаков, Юшкевич, Матвиевская, Розенфельд, Добровольский, Сергеева, Носиров, Ҳикматуллаев, Б. Аҳмедов, Ф. Сулаймонова, А. Аҳмедов, Хайруллаев, А. Қаюмов ва бошқалар;

4) жаҳон илмий адабиёти тарихида ал-Фарғоний номининг талаффуз этилиши: ал-Фарғоний, Al-Ferghani, Al-Ferganu, Alferganensis, Alfraganus, ал-Фергани...

Аҳмад ал-Фарғонийни Оврупо мамлакатларида асосан «Алфраганус» деб эъзозлайдилар (ал-Хоразмийни «Алгоритм», Ибн Синони – «Авиценна» деганларидек).

ИЛМИЙ ҒОЯЛАРИ

Ер сиртининг шакли маълум, лекин уни исботлаш керак. Ал-Фарғонийнинг айтишича, у замонларда Ернинг шарсимон шаклида эканлигини олимлар эътироф этганлар. Лекин, барибир, буни исботлаш талаб қилинар эди. Маълумки, Ернинг думалоқ шаклда эканлигини амалда ал-Фарғонийдан етти аср кейин XYI асрда Колумб ва Магеллан саёҳат йўли билан исботлашган. Аслида, буни ал-Фарғонийнинг ўзи ҳам исботлаган, қадам қўйиб юриш йўли билан эмас, балки хаёлан, фикрий эксперимент йўли билан.

Ал-Фарғоний тузган Ер харитаси бўйича экватордан қутбгача фикран юрилса, осмон манзараси маълум қонун билан ўзгариб боради ва ниҳоят кун чиқмайди ва ботмайди, кундуз ёзга, тун қишга олти ойдан тенг бўлади. Ал-Фарғонийнинг бу хулосаси тўғри эканлиги бизнинг асримизда бир қанча илмий экспедициялар, чунончи «Челюскин»чилар томонидан амалда исботланди.

Ер белбоғини аниқлаш. Ер ёйининг қайси узунлиги бир даражага тўғри келади? Буни ал-Фарғоний аниқлади ва уни 360 га кўпайтирди. Натижа ҳосил бўлди: 40 минг 800 км! Ҳозир мураккб геодезик усул билан аниқланишича: 40 минг 75 км. Демак, ал-Фарғоний Ер экватори узунлигини ўз замонида жуда арзимас фарқ билан аниқлаган.

Иқлим масалалари. Ер юзининг қайси жойларида одам яшайди? Ал-Фарғоний шундай натижага келган: одам яшайдиган жойлар, яъни Ойкумена, жуғрофий кенглама минус 16 билан плюс 63 даража ҳамда жуғрофий узунлама минус 90 билан плюс 90 даража оралиғидаги жойлар. Демак, бундан ўн икки аср аввал одамлар яшаган ер ҳудуди ҳозиргидан анча тор бўлган.

Ўша вақтларда Ойкумена 7 иқлимга бўлинган. Бу ҳақда ал-Хоразмий ҳам, ал-Фарғоний ҳам ёзишган. Шуниси қизиққи, Бухоро, Самарқанд, Хўжанд, Марвни ал-Хоразмий 5-иқлимга, ал-Фарғоний 4-иқлимга киритишади. Шунингдек, ал-Фарғоний Фарғона, Хоразм ва Тошкентни 5-иқлимга мансуб, деб билади.

Ал-Фарғоний замонидаги «иқлим» тушунчаси ҳозир бошқача шаклда намоён бўлмоқда: тропика, субтропика, экватория, Арктика, Антрактида, жуғрофий қутблар, оҳанграбо қутблари, совуқлик қутблари, зонал, глобал кабилар.

Календарь муаммоси. Ал-Фарғоний календарь, яъни тақвим масаласи билан кўп шуғулланган. Масалан, Юнон, Эрон, Сурия, Қопт, Марказий Осиё йил ҳисобларини бир-бирига солиштирган. Анчагина ҳисоб-китобларни жойжойига қўйган. Лекин, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Махсус комиссияси, мана, бир неча ўн йиллар давомида иш юритаётган бўлса-да, календарь ҳисоб-китоблари ҳануз муаммолигича қоляпти.

Оптиканинг замини. Ал-Фарғоний мулоҳазалари икки фикрдан иборат: биринчиси – Қуёш горизонтда ва осмонда бўлганида ҳар хил катталикда бўлиши мумкин. Сабаби – горизонтда Қуёш нури атмосфера ва буғ орқали синади. Бу ҳодиса Ойга ҳам, сувга ҳам тегишли. Ал-Фарғоний бу фикрни янада тўлдиради: Ойнинг ўз нури йўқ, у фақат Қуёш нурини қайтаради. Кейинги асрларда бу масалалар геометрик оптика илми томонидан чуқурлаштирилди ва кенгайтирилди. Иккинчиси – кўринма нарса ҳақиқат бўлавермайди.

Олам манзараси. Олам 8 сферадан иборат: Қуёш, Ой, 5 та сайёра (Меркурий, Венера, Марс, Юпитер, Сатурн) ва юлдузлар гумбази сфералари. Олам катталигига нисбатан, ҳар бир юлдуз гўё бир нуқта, Ер эса ундан ҳам кичик нуқта. Ҳаракати юлдузларникидан фарқ қилувчи самовий жисмларнинг номи сайёралардир. Қуёш икки хил ҳаракат қилади: шарқдан ғарбга (кўринма) ва эклиптика бўйлаб. Ой ҳаракати 5 хил. Юлдузларни кўриниш бўйича 6 хилга ажратиш мумкин. Лекин ҳаммаси бир хил ҳаракат қилади (ал-Фарғоний замонида ҳали галактикалар, квазарлар, пульсарлар тушунчалари йўқ эди). Осмон экватори қутбларидан ўтувчи геометрик ўқ билан эклиптика қутбларидан ўтувчи геометрик ўқ орасида фарқ бор ва улар нисбатан ҳаракат қилади. Ал-Фарғонийнинг бу фикри кейинги асрларда аниқланган прецессия ва нутация ҳаракатлари ҳақидаги таълимотининг дебочасидир.

Жадваллар моҳияти қонундир. Самовий жисмлар ҳаракати маъносини тушуниш учун унинг қонуниятини билиш керак. Фаннинг асосий вазифаларидан бири ҳам шудир. Қонуниятни ифодалаш усуллари фан тарихида кўп бўлган. Интуитив, жадвал, график, статистик, мантиқий, формула буларнинг ҳаммаси қонуниятни ифодалаш усулларидир. Фан тарихида дастлабки илмий жиҳатдан мукаммалроқ жадвалларни ал-Хоразмий ва ал-Фарғоний тузишган. Бу жадвалларнинг мағзида машаққатли кузатув натижалари мужассам. Ўша вақтларда олам манзараси келгусида қандай бўлишини, жумладан. Қуёш ва Ой тутилишларини олдиндан айтиб беришнинг ягона усули мана шу жадваллар эди. Кейинги асрларда ал-Фарғоний жадваллари мазмуни Кеплернинг геометрик-кинематик ва Ньютоннинг классик механикаси ҳамда Лапласнинг осмон механикаси ёрдамида бойитилади.

Стереографик проекциялар назариясининг кашфиётчиси. Қуёш, Ой, сайёралар, юлдузларнинг бинобарин, осмоннинг келажак манзарасини билиш учун геометрик-кинематик усул қабул қилиб олинишида устурлоб (астролябия) асбобининг аҳамияти катта бўлган. Осмон гумбазида мавҳум равишда жойлаштирилган меридиан, экватор, эклиптика, азимут, координата ўқлари тизимлари, бурчаклар, нуқталарнинг проекцияларини доира асбобга тушириш анча қулайлик туғдирган. Бу асбоб илгари ҳам бўлган, лекин унинг назариясини ал-Фарғоний кашф этган. Кейинги асрларда Эйлер, Лобачевский, Белтрами, Клейн ва бошқа буюк олимлар илмий ижодларининг замини Аппалонийнинг конус кесмалари назарияси ва ал-Фарғонийнинг мана шу назарияси ҳисобланади. Ҳозирги замонда, яъни XXI аср бўсағасида ноевклид геометриялар, космик геодезия, картография назарияси ва амалиёти Ал-Фарғоний кашфиётлари билан чамбарчас боғланган.

Омонулла ФАЙЗУЛЛАЕВ,
фалсафа фанлари доктори.

Бир асар шарҳи

БУЮК ТАРИХ ТАСВИРИ

Ўзбекистон Республикаси тарих музейига кириб келар экансиз, нигоҳингизни атоқли рассом Баҳодир Жалол мўйқаламига мансуб улкан деворий, воқеабанд рангтасвир сеҳрлаб қўяди. Беихтиёр тўхтайсиз ва англайсизки, сиз олис ўтмиш, яқин келажак ва замон қаршисида турибсиз. Монументал асар марказида истиқлол шарофати билан қайтадан халқимиз мулкига айланган — Усмонийлар даврида битилган буюк ва мўътабар ҚУРЪОН.

Тилло бешик, дарё янглиғ чайқалади,
Олисдаги эналарнинг садоси бу.
Кўнгил ўтли қўшиқлардан сайқал олди,
Гавҳар-гавҳар битикларнинг шодаси бу.

Тилло бешик, айланайин куйларингдан,
Еллар туташ куйларингнинг нурларига.
Чайқаласан Ойбарчиннинг ўйларида,
Ором бериб Алпомишдай зўрларингга.

Сўнг буюк давлат арбоби ва ҳарбий саркарда Амир Темур образи.

Англамоқ истаги, билмоқ истаги устун келади. Рассом тасвирнинг муқаддас Қуръондан пастки қисмида давлатимиз, давлатчилигимиз, адабиётимиз, санъатимиз, фалсафамиз ва сиёсатимиз ўтмишидан сўзлайди.

Пастдан, чап томонда қадимги Кушон давлати рамзлари берилган. Бўлажак ҳукмдор — шаҳзоданинг юзида ниқоб. У чуқур ўйлар оғушида. Ҳукмдор бўлиш машаққатли, ҳукмдорлик—мураккаб бурч. Кушон империяси даврида санъат, адабиёт, фалсафа юксалган ҳамда Афғонистон, Ҳиндистон, Қора денгиз, Каспий денгизи атрофидаги мамлакатлар шу давлат тасарруфида бўлган...

Ўртада ТАРИХЧИ образи. «Тарих адашмайди, у ўз шоҳидлик берувчиси — ёзувчи, рассомини давр юксалганда дунёга келтиради», — дейди «Осиё» китобида Ўлжас Сулаймон. Девор суратидаги Муаррих сиймоси тафаккур қудратига эҳтиром ва эъзоз маъноларини ифода этади.

Картинанинг ўнг томонида давлатчиликнинг, давлат сиёсатининг энг олий услубларидан бўлмиш элчилик, элчиларга муносабат, қабул маросимларидан гўзал бир лавҳа — Буюк ипак йўли бирлаштирган давлатлар сиёсати. Элчи оқил ва зукко бўлса, ҳукмдорнинг қаноти бақувват бўлади.

Мазкур қисмдан юқорироқда учиб, айланиб юрган устун таянчи капитель. Уни ҳар бир давлат раҳбари ўз давлатига имкон даражасида қўяди. Сўнг Аҳмад Яссавий мақбарасида сақланаётган қирқ қулоқли қозон.

Шунингдек, асарнинг шу қисмида сариқ атиргул тасвирланган. Ривоят қилишларича, Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссалом меърожга кўтарилаётганларида кўзларидан бир томчи ёш узилиб тушган ва бу томчи атиргул бўлиб очилган, бўй таратган экан.

Композициянинг бу қисмида иморат тутиб турган ҚЎЛ. «Шак қилсанг валийлик кароматимизга, келиб боқ тикламиш иморатимизга» (Оқсарой пештоқидаги ёзув) деган эди буюк Соҳибқирон. Мовароуннаҳр ва Хуросоннинг XV аср меъморчилигида ҳар хил мақбаравий иншоотлардан ташқари аҳоли фаровонлиги учун қурилган иншоотлар ҳам бисёр эди. Бундай бинолар Самарқанд, Бухоро, Гурганж, Марв, Ҳирот, Ғазна, Рай, Ҳамадон, Исфаҳон каби Шарқнинг нуфузли шаҳарларида кенг тарқалган.

Тарихчи образининг юқори қисмида уч буюк бобокалонларимиз: Алишер Навоий ҳазратлари, унинг ўнг томонида жаҳонгир ва шоир Заҳириддин Муҳаммад Бобур, чап томонида буюк мусаввир Камолиддин Беҳзод тасвирланган. Буюк Турон санъати, адабиёти ва сиёсати тарихини бу уч улкан шахссиз тасаввур қилиб бўлмайди.

Амир Темур тарихда энг буюк шахслардан бири. Ажабланарлиси шундаки, XIV аср энг ёрқин ва мўътабар сиймосининг буюклиги кейинчалик турли-туман, бўлар-бўлмас уйдирмалар ва афсоналар гирдобида қолиб кетди. Президент Ислом Каримов эса, бизнинг буюк аждодларимиз ва аввало Темур шахсини ўрганишимиз, англаб етмоғимиз йўлининг бошида турди.

Рангтасвир устаси Баҳодир Жалол ҳам мазкур образни яратишда ўз олдига қўйган мақсадни моҳирона бажара олган. Биз от устида виқор билан, савлат тўкиб турган буюк Амир Темур сиймосини кўрар эканмиз, тарихимизнинг мислсиз қудратига яна бир бор иймон келтирамиз.

Темурнинг буюклигини кўрсатувчи асосий омиллардан бири у бунёд этган виқорли меъморий мажмуалардир. Соҳибқирон фонидаги Шердор мадрасаси портали ҳамда ўймакор устун шунга ишорадир.

Амир Темур образидан ўнгда оқ тойчоқ тасвирланган. У ёш давлатимиз ташлаётган эркин ва илк қадамлари, ният поклиги рамзидир. Ундан юқорироқда эркимиз, истиқлолимиз, халқимиз бахт-иқболини қўриқлаб, замон узра, макон узра парвона бўлиб учиб юрган Ҳумо—бахт қуши тасвири.

Яна асарнинг чап ва бир оз юқори қисмига қайтамиз. Биз бу ерда буюк саркарда Искандар Зулқарнайн рамзий тасвирини кўрамиз. Тасвирнинг бу қисмидаги ҳайкаллар тарихимизни жаҳон қатламлари билан уйғунлашиб кетган ҳамда Кушон ва Бақтрия империялари давларига оидлигидан дарак беради.

Деворий рангтасвирнинг юқоридан чап томондаги образга эътибор қилсак, тўкин-сочинлик ва ҳосилдорлик илоҳаси рамзини кўрамиз. Қадимда меъмор боболаримиз ғиштларга бирор насиҳатми, ўз имзолариними ёки давлат буюклиги ҳақидаги ибратми, ҳикматми битиб қолдиришган. Илоҳа билан бирга тасвирланган йўлбарснинг бир оёғи шу қадимий ғиштларда, олдинги оёқлари билан эса бугунги кунга кириб келмоқда.

Сўнг Панжакент археологик қазилмалари топилмаси — мусиқа илоҳасининг олтин ҳайкали, бало-қазолардан асрагувчи фаришта образи. Бу улкан деворий суратдаги ҳар бир чизги—маънавият тарихимиз, миллий руҳиятимиз олис ривожланиш йўлининг фалсафий тимсолларидир.

Деворий сурат мамлакатимиз раҳбарининг портрет тасвири билан ниҳояланади. Бу тасвир маҳобатли сурат олами билан узвий боғланиб кетган. Унда Президентимиз буюк тарихимизнинг муносиб давомчиси тарзида гавдаланади.

Мазкур деворий асарда рангтасвир устаси Баҳодир Жалол буюк саркардалар, олимлар, шеърият султонлари таваллудини юқоридаги буржлар — юлдузлар билан боғлар экан, юз йилдан ортиқроқ истибдод остида бўлган она тупроғимиз эрки-озодлигини, унинг сардори таваллудини фалак юлдузлари билан, коинот билан боғлаб таҳлил қилади.

Зотан, Президент Ислом Каримов сурати фонида Улуғбек расадхонаси тасвирланганлиги ҳам бежиз эмас.

Биз асарни томоша қилар эканмиз, мусаввир чизгиларидаги бирорта ҳолат тасодифий эмаслигига иймон келтирамиз.

Гулнора РАҲМОН,
«Олтин мерос» Халқаро хайрия жамғармаси етакчи мутахассиси.

ЎҚИДИНГИЗМИ?

АУДИТ ФАНИ БЎЙИЧА ДАРСЛИК

Самарқанд қишлоқ хўжалик институти «Бухгалтерия ҳисоби, молия ва аудит» кафедрасининг мудири, иқтисод фанлари доктори, профессор Н. Санаевнинг «Аудит ва тафтиш», «Агросаноат мажмуи корхоналарида бухгалтерия ҳисоби», «Аудит ва назорат фанидан амалий машғулотлар тўплами» китоблари босмадан чиқди.

Маълумки, мамлакатимизда ўтказилаётган иқтисодий ислоҳотлар, иқтисодиётимизнинг бозор муносабатлари асосида ривожланиши иқтисод фани, шу жумладан, бухгалтерия ҳисоби ва аудит фани олдига ҳам муҳим вазифалар қўймоқда. Бухгалтерия ҳисоби ва аудитни жаҳон стандартлари талабларига мос ҳолда, «Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида», «Аудиторлик фаолияти тўғрисида»ги қонунлари асосида юритиш ва ўтказиш шулар сирасига киради. Бунда, албатта, чоп этилаётган дарсликларнинг аҳамияти каттадир. Шу жиҳатдан олганда, Н. Санаевнинг «Аудит ва тафтиш» китоби, айниқса, эътиборга молик. У ўзбек тилида чоп этилган биринчи дарсликдир. Унда аудитнинг назарий асослари, ички ва ташқи аудит, уларни ўтказиш тартиблари, аудиторлик этикаси ва аудиторлик хулосасини ёзиш қоидалари батафсил ёритилган. Китобда, шунингдек, агросаноат корхоналари ва бирлашмалари ишлаб чиқариш, хўжалик ҳамда молия фаолиятларининг ҳар бир участкалари бўйича аудит ва назорат қилиш масалалари тилга олингани ҳам диққатга сазовордир.

«Аудит ва назорат фанидан амалий машғулотлар тўплами»да эса хўжаликларга оид маълумотлар берилган бўлиб, ундан амалий машғулотлар жараёнида кенг фойдаланиш мумкин. Шу маънода, бу қўлланма «Аудит ва тафтиш» китобини тўлдирувчидир.

Иккала китоб ҳақида айрим истакларимиз ҳам бор. Хусусан, уларнинг ҳажми бироз кичикроқ. Дарсликларнинг ҳар бир бобидан кейин такрорлаш учун савол ва топшириқлар, тест саволлари берилса, янада мукаммалроқ бўлар эди. Шунга қарамасдан, бўлажак мутахассисларнинг аудит соҳасидаги билимларини оширишда ушбу китобларнинг ўз ўрни бор. Улардан республикамизнинг барча иқтисодий олий ўқув юртлари, техникумлар ва коллежларда ўқув жараёнида фойдаланиш мақсадга мувофиқдир.

С. ВАФОЕВ,
А. АЛИҚУЛОВ,
М. ИБРОҲИМОВ,
Самарқанд қишлоқ хўжалик институтининг доцентлари.

ОБ-ҲАВО

Гидрометеорология Бош бошқармасининг хабар қилишича, 20 майда республикамизнинг бутун ҳудудида ёғингарчилик бўлмайди. Қорақалпоғистонда ва Хоразм вилоятида ҳаво бироз булутли бўлади, кечаси 8-13, кундузи 24-29 даража иссиқ бўлади.

Бухоро ва Навоий вилоятларида ҳаво бироз булутли бўлади, кечаси 9-14, Навоий вилоятининг шимолида 3-8 даража, кундузи 25-30 даража иссиқ бўлади.

Самарқанд, Жиззах, Сирдарё ва Тошкент вилоятларида ҳам ҳавога бироз булут чиқади, кечаси 7-12, кундузи 24-29 даража иссиқ бўлади. Пойтахт вилоятининг тоғли туманларида кечаси 2-7, кундузи 14-19 даража иссиқ бўлади.

Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятларида ҳаво ўзгариб туради, кечаси 12-17, кундузи 27-32 даража иссиқ бўлади.

Фарғона водийсидаги вилоятларда ҳаво бироз булутли бўлади, кечаси 7-12, кундузи 23-28 даража иссиқ бўлади.

Тошкентда ҳаво кам булутли бўлади, кечаси 8-10, кундузи 25-27 даража иссиқ бўлади. 20 майда республиканинг тоғолди минтақаларида сел келиши хавфи бор.

(ЎзА)

Эҳтиёт бўлинг!

ХАВФЛИ ГЕОЛОГИК ЖАРАЁНЛАРНИ КУЗАТИШ ДАВЛАТ ХИЗМАТИ МАЪЛУМОТ БЕРАДИ:

Ўтган ҳафта давомида Тошкент вилоятининг Оҳангарон, Самарқанд вилоятининг Ургут, Қашқадарё вилоятининг Шаҳрисабз, Қамаши, Деҳқонобод, Сурхондарё вилоятининг Сариосиё туманларида кўчкилар содир бўлиши қайд этилди.

Қашқадарё вилоятининг Қамаши туманидаги Лангар қишлоғида ва Самарқанд вилоятининг Ургут туманидаги юқори Сайгус қишлоғида жуда катта тоғ кўчиши кузатилмоқда. Бу ерларда Ички ишлар вазирлигининг ходимлари ва давлат кузатиш хизмати ходимлари томонидан доимий кузатиш ишлари олиб борилаяпти.

Тошкент ва Қашқадарё вилоятининг тоғли ҳудудларида ер ости сувларининг сатҳи кўтарилиши натижасида тупроқнинг намлиги юқори даражада, бу яна кўчкилар содир бўлишига олиб келиши мумкин. Бундан ташқари Фарғона, Самарқанд, Жиззах ва Сурхондарё вилоятларининг адир ерларида экинларни суғориш натижасида ҳам кўчкилар содир бўлиши мумкин.

Тошкент автомобиль йўллари институти қошидаги давлат тасарруфидаги ЛИЦЕЙ тест синовлари ёрдамида танлов орқали 10 - синфга қабул эълон қилади.

Лицейда математика-инглиз тили ва математика-физика йўналишларида пухта билим берилади. Дарслар ўзбек ва рус тилларида олиб борилади.
Манзилимиз: Тошкент, Мовароуннаҳр кўчаси, 20 (806-хона).
1, 2, 3, 5, 13, 25 -трамвайларнинг "Санъат музейи" бекати.

Тест синовлари 20 июнь ва 15 август кунлари ўтказилади.

646

Чет эл технологияси ва хомашёсидан лак-бўёқ маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи Марказий Осиёда ягона қўшма корхона
"Лок колор синтез"
Ишлаб чиқарувчи заводи
янги арзонлаштирилган нархларда
УНИВЕРСАЛ ЭМАЛЛАРНИ, ФАСАД ЭМАЛЛАРИНИ, МАТЛИ ЭМАЛЛАРНИ, Шифт ва деворлар учун БЎЁҚЛАРНИ, шунингдек ШПАТЛЁВКА, ГРУНТОВКА, КМЦ елимини таклиф этади.
КЕНГ ЁЙИЛГАН РАНГЛИ ГАММА!
СОТИБ ОЛАМИЗ: Сиккатив, флотореагент, 0,25х712х820 ўлчамли ЭЖК оқ ва ГЖК қора тунукалари.
Манзилимиз: Тошкент, Фарғона йўли, 35.
Тел.: (371) 191-44-46, 191-47-41.
Факс: (371) 191-74-63.
111

Тошкент Давлат иқтисодиёт университети ректорати ва касаба уюшмаси қўмитаси «Ўзбекистон тарихи» кафедрасининг профессори Озод Машарипова умр йўлдоши **Роза ҚУРБОНҒАЛИЕВА**нинг бевақт вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси жамоаси ва ҳайъат аъзолари Андижон вилояти Хонобод шаҳар давлат солиқ инспекцияси махсус тафтиш-назорат бўлими бошлиғи **Шаҳобиддин УСМОНОВ**нинг оғир касалликдан сўнг вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва яқинларига чуқур таъзия билдирадилар.

Тошкент давлат иқтисодиёт университети ректорати ва касаба уюшмаси қўмитаси «Ишлаб чиқариш воситалари тижорати ва маркетинг» кафедрасининг доценти Анвар Исматуллаевга отаси **Ҳикмат ИСМАТУЛЛАЕВ**нинг вафот этганлиги муносабати билан таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими маркази жамоаси олий ва ўрта махсус таълими вазирининг биринчи муовини Рисбой Жўраевга акаси **Холбек ҲАЙДАРОВ**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

СПОРТ SPORT

ХАЛҚАРО МУСОБАҚА ҒОЛИБИ

Ўзбекистонлик боксчи Икром Бердиев (71 килограмм вазнда) мукофотлари қаторига яна бир олтин медални қўшди – Махачқалъада ниҳоясига етган халқаро мусобақада ўз вазн тоифасида ғолиб бўлди.

Бердиевнинг командадошлари Темур Тўлаков ва Қаҳрамон Бойназаров кумуш медални олишга муваффақ бўлишди. Республикамиздан бу мусобақада иштирок этган олти боксчи бронза медаллар билан тақдирланди.

(ЎзА)

«ХАЛҚ СЎЗИ» «НАРОДНОЕ СЛОВО»

Бош муҳаррир
Аббосхон УСМОНОВ

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

БЎЛИМЛАР:
Парламент 133-57-34;
Ҳуқуқ ва қонунчилик 136-07-94;
Иқтисодиёт 136-36-65;
Қишлоқ хўжалиги 136-37-85
Маънавият 136-35-60, 132-10-65;
Хатлар 136-29-89, 133-07-48;
Фан, туризм, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик 132-12-08;
Халқаро ҳаёт 132-11-15;
Котибият 133-10-28;
Эълонлар 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001
Буюртма Г — 019, 35059 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва оператор Сергей ЛУКИН томонидан саҳифаланди.
Таҳририятга ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.

© МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Навбатчи муҳаррир — Э. Болиев.
Навбатчи — Ф. Санаев.
Мусаҳҳиҳ — Ш. Машраббоев.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.
Босишга топшириш вақти—21.00 Босишга топширилди: 22.45 1 2 3 4 5 6